

LAS V OBJEMU SONCA

**STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA ZA
LOKALNO AKCIJSKO SKUPINO
LAS V OBJEMU SONCA**

za programsko obdobje 2021–2027

OSNUTEK

Nova Gorica, 12. 7. 2023

Kazalo

1. Osebna izkaznica LAS

Ime LAS	LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA V OBJEMU SONCA	
Naslov LAS	Kromberk, Cesta 25. junija 1F, 5000 Nova Gorica	
Naslov varnega elektronskega predala	las-vobjemusonca@vep.si	
Elektronski naslov LAS	las-vobjemusonca@rra-sp.si	
Spletna stran LAS	https://www.las-vobjemusonca.si/	
Vodilni partner LAS	RRA SEVERNE PRIMORSKE Regijska razvojna agencija d.o.o. Nova Gorica	
Naslov vodilnega partnerja LAS	Kromberk, Cesta 25. junija 1F, 5000 Nova Gorica	
Številka transakcijskega računa LAS	SI561910 0001 0402 722	
Velikost območja LAS	458,7 km ²	
Število prebivalcev LAS	53.283 (z naseljem Nova Gorica), januar 2023	
Vključene občine (naštejte)	Mestna občina Nova Gorica, Občina Brda, Občina Miren-Kostanjevica, Občina Renče-Vogrsko, Občina Šempeter-Vrtojba	
Kohezijska regija	Zahodna Slovenija	
Financiranje SLR	EKSRP	ESRR

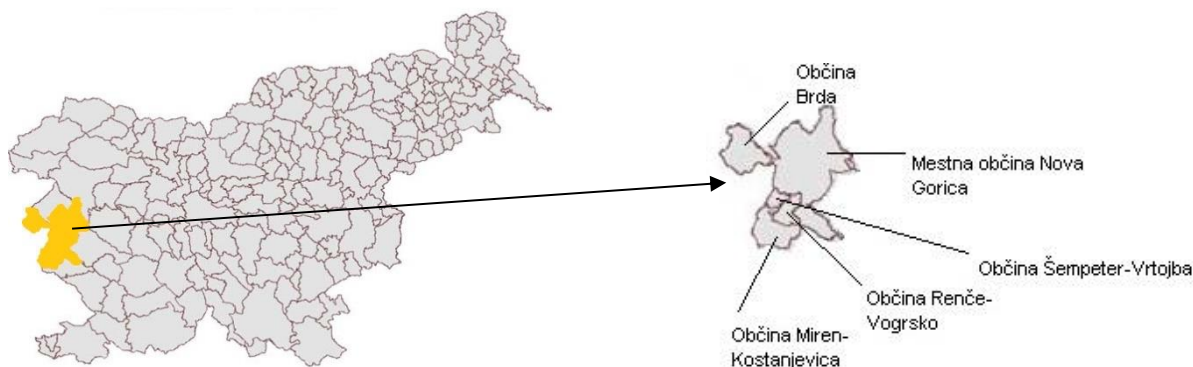
2. Povzetek SLR

3. Opredelitev območja in prebivalstva, zajetega v SLR

3.1 Splošne geografske značilnosti območja LAS V OBJEMU SONCA

Območje LAS V OBJEMU SONCA (v nadaljevanju LAS) sestavljajo Mestna občina Nova Gorica ter občine Brda, Miren-Kostanjevica, Renče-Vogrsko in Šempeter-Vrtojba.

Slika 1: Kartografski prikaz območja LAS V OBJEMU SONCA

Vir: <https://skupnostobcin.si/podatki/zemljevid-obcin>

Območje LAS se nahaja v Zahodni kohezijski regiji in leži na območju Severne Primorske (Goriške razvojne) regije (v nadaljevanju Goriška regija) med Triglavom in Krasom ter med notranjskimi hribi in Benečijo, ki se spušča v Padsko nižino. Regija leži v celoti v porečju reke Soče z Idrijco in Vipavo. Na zahodu meji z Italijo - z videmsko in goriško pokrajino, na vzhodu z osrednjeslovensko regijo, na jugu z notranjsko-kraško in z obalno-kraško regijo in na severu z gorenjsko regijo.

Goriška regija je razdeljena na štiri subregije, ki se teritorialno prekrivajo z upravno delitvijo na upravne enote Ajdovščina, Idrija, Nova Gorica in Tolmin. Na severu se razprostira Zgornje Posočje (z občinami Bovec, Tolmin in Kobarid), na vzhodu Idrijsko-Cerkljanska subregija (z občinami Idrija in Cerklje), na zahodu Goriška subregija (z občinami Brda, Kanal ob Soči, Miren-Kostanjevica, Šempeter-Vrtojba, Renče-Vogrsko ter Mestno občino Nova Gorica), na jugu se Goriška razvojna regija zaključuje s subregijo Zgornje Vipavske doline (z občinama Ajdovščino in Vipavo).

Območje LAS V OBJEMU SONCA leži na območju Upravne enote Nova Gorica in pokriva skoraj celotno njeno območje, z izjemo Občine Kanal ob Soči.

Za območje je značilna pretežno gričevnata pokrajina, ki postopoma prehaja v ravninski del oziroma Trnovske in Banjske planote v višinskega. Glede na naravne pogoje za kmetovanje lahko območje označimo kot območje z ugodnimi naravnimi razmerami za kmetovanje, razen višjih predelov Goriških Brd ter Trnovske in Banjske planote in manjšega dela Krasa v Občini Miren-Kostanjevica. Na območju je zato uveljavljen tudi podoben način gospodarjenja z zemljo in s prostorom. Vinogradništvo je najpomembnejša kmetijska panoga z najdaljšo tradicijo. Izrednega pomena so tudi sadjarstvo, poljedelstvo in vrtnarska pridelava. V zadnjih letih se na nekaterih predelih razširja gojenje novih kultur – kot na primer oljk, sivke in zelišč. Vse večje pa je tudi zanimanje za ekološko kmetovanje.

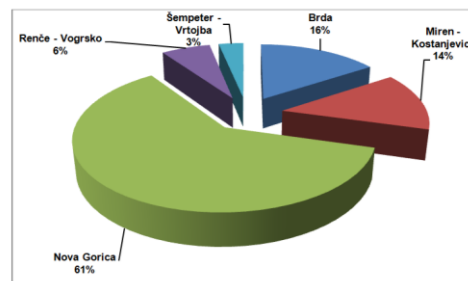
Območje LAS V OBJEMU SONCA je tako zaokrožena socialno geografska celota, ki temelji na skupnih gospodarskih, kulturnih, naravnih in zgodovinskih značilnostih, o katerih priča tudi dejstvo, da so bile vse občine vključene v LAS še v devetdesetih letih del iste – novogoriške občine.

Območje LAS V OBJEMU SONCA obsega območje petih občin: Mestne občine Nova Gorica ter občin Brda, Miren-Kostanjevica, Renče-Vogrsko in Šempeter-Vrtojba. Območje sestavlja 112 naselij in meri 458,7 km².

Tabela 1: Velikost v km² in število naselij na območju LAS V OBJEMU SONCA, po občinah v km²

Občina	Površina km ²	Št. naselij
Brda	72,00	45
Miren-Kostanjevica	62,8	15
MO Nova Gorica	279,5	44
Renče-Vogrsko	29,5	6
Šempeter-Vrtojba	14,9	2
Območje LAS skupaj	458,7	112

Graf 1: Velikost območja LAS po občinah po deležih

Vir: SURS 2023

Območje LAS lahko smiselno razdelimo na štiri območja: območje Goriških Brd, Vipavske doline, Goriškega Krasa ter Banjške in Trnovske planote.

Goriška Brda se nahajajo na skrajnem zahodu Slovenije. Obmejna pretežno gričevnata, prometno odmaknjena kmetijska pokrajina se razpenja med reko Idrijo na SZ in reko Sočo na JV. Od Spodnje soške doline na severovzhodu jih razmejuje antiklinala Korada – Sabotin. Pokrajino sestavlja pahljača slemen, ki se vlečejo proti jugu (Furlanska nižina) oziroma jugovzhodu (Soška ravan). Goriška Brda proti vzhodu prehajajo v Vipavsko dolino. Peščena ilovnata tla in ugodna klima omogočata razvoj vinogradništva in sadjarstva (češnje, breskve, marelice, hruške, kaki). V zadnjem času se v Brda vrača gojenje oljk, ki so ga kmetje opustili po hudi pozebi iz dvajsetih letih prejšnjega stoletja.

Vipavska dolina je odprta na zahodu v Furlansko nižino in zato pod vplivom morja, ki pa se z oddaljenostjo zmanjšuje in daje dolini submediteransko klimo. Ugodna klima in tla dajejo odlične pogoje za vse kmetijske panoge, predvsem pa za sadjarstvo in vinogradništvo. Vipavska dolina, po kateri teče reka Vipava, je geografsko zaokrožen prostor, ki pa ne kaže tudi enotne krajinske slike. Številni vodotoki so ustvarili močno razgiban relief z griči nadmorske višine med 100 in 400 m. Griči in grebeni, ki se dvigajo predvsem v osrednjem delu doline, jo razčlenijo na več enot, ki se med seboj razlikujejo tudi po krajinski podobi. Ob vodotokih so pogosta osnova rečni nanosi in deloma zamočvirjena tla, ki so v manjšem obsegu pogosto podvržena občasnim poplavam. Na območju Vipavske doline prevladujejo rodovitna polja, vrtovi, vinogradi ter nasadi češenj, hrušk, breskev in marelic.

Kras je nizka apnenčasta planota, ki se razteza med Tržaškim zalivom in Vipavsko dolino. Na območju Goriškega krasa prevladujejo čisti kredni in jurski apnenec. Območje, ki je vključeno v LAS, leži na zahodu ob meji z Italijo proti notranjosti pa meji na Vipavsko dolino. Za območje Krasa je značilna pestra in barvita kraška flora, kamnito površje s kraškimi vrtačami in globokimi brezni. Klimatske razmere omogočajo razvoj različnih kmetijskih panog, med katerimi je najbolj razvito vinogradništvo, zelo prepoznavna sta kraški pršut in teran.

Banjška planota je planotast svet med Čepovanskim dolom, dolino spodnje Soče in spodnjim tokom Idrijce. Tla na Banjški planoti so povečini zakrasela, zato tukaj večinoma ni večjih tekočih vod, ohranilo pa se je več manjših vodnih izvirov. Na Banjšicah sta sicer dva vodna izvira, od katerih eden ob večji sušnih obdobjih presahne. Območje je predvsem na zahodni strani primerno za kmetijstvo. Ker je bogato s pašnimi površinami, je primerno za živinorejo. Zaradi mešane mediteranske in celinske klime so tukaj tudi dobri pogoji za gojenje določenih vrst poljščin, vrtnin, sadja in zelišč. Na planoti prevladujejo manjša naselja in zaselki ter posamezne kmetije. Iz Nove Gorice proti Banjšicam vodi vijugasta cesta, ki pelje skozi **Grgarsko kotlino**, ki jo na eni strani omejuje strma Skalnica (682 m) in Škabrijel (646 m), na drugi pa predgorje Banjške planote. Na tem območju je potrebno omeniti tudi **Čepovansko dolino**, v osrčju katere se nahaja z razpotegnjena vas Čepovan.

Trnovski gozd je kraška planota, ki predstavlja skrajni severozahodni del mogočnega Dinarskega gorovja. Planinski svet Trnovskega gozda je kraški, brez tekoče vode na površju in razčlenjen z zaprtimi globelmi, kuciji, griči in hribi, jamami, brezni in drobnimi kraškimi oblikami. Trnovski gozd je porasel z mešanim bukovo-jelovim gozdom. Poleg gozdarstva je na tem območju zelo pomembno tudi kmetijstvo. Osnovni panogi sta gozdarstvo in živinoreja, v kateri prevladuje govedoreja.

Za območje Trnovske in Banjške planote je značilna gozdnatost površin, zaradi česar sta gozdarstvo ter s tem varstvo in urejanje gozdov zelo pomembna. Podatki Zavoda za gozdove Slovenije, OE Tolmin, ki pokriva območje Goriške regije, kažejo, da je bilo območje v preteklosti pretežno agrarno z gozdnatostjo do 30 % na Banjški planoti in nad 70% na Trnovski. Tukaj prevladujejo sorazmerno ohranjeni mešani gozdovi. V regiji je še veliko neizkoriščenih potencialov v smislu gospodarjenja z gozdom, rabe in uporabe lesa ter povezovanja lastnikov gozdov in podjetnikov na tem področju.

Na območju Vipavske doline, Goriške ravnin, Krasa in Goriških Brd prevladuje submediteransko podnebje, to je mešanje celinskih in sredozemskih podnebnih vplivov. Območje je dobro namočeno, kar še posebej velja v jesenskem obdobju ter v poznem spomladanskem času. Na območju Trnovskega gozda zaradi visoke lege prevladuje zmerno celinsko podnebje, sredozemski vplivi se čutijo le na južnejših predelih, na območju Banjške planote pa se zmerno celinsko podnebje prepleta z mediteranskim vplivom. Na območju LAS so padavine po količini zadovoljive, vendar je njihova razporeditev med letom za gojene rastline predvsem v zadnjih letih vedno bolj neugodna. Predvsem v poletnih mesecih se pojavlja suša, zaradi česar je za kakovosten pridelek v kmetijstvu potrebno namakanje.

3.2 Prebivalstvo in izobraževanje

Na območju LAS, ki meri 458,7 km², živi skupaj 53.283 prebivalcev, od tega je 50,26% moških in 49,74% žensk. Največ prebivalcev na območju LAS biva v Mestni občini Nova Gorica, najmanj pa v Občini Renče-Vogrsko.

Pri izdelavi finančnega načrta se je v skladu z navodili organov upravljanja upoštevalo 40.177 prebivalcev LAS, z vključenim naseljem Nova Gorica pa 53.069 prebivalcev (Vir: SURS, podatki na dan 1. 1. 2022).

Tabela 2: Število prebivalcev na območju LAS V OBJEMU SONCA, po občinah

Občina	Število prebivalcev	Moški	Ženske	Delež
Brda	5.590	2.796	2.794	10,5%
Miren-Kostanjevica	5.100	2.624	2.476	9,6%
MO Nova Gorica	32.034	16.050	15.984	60,1%
Renče-Vogrsko	4.384	2.213	2.171	8,2%
Šempeter-Vrtojba	6.175	3.098	3.077	11,6%
SKUPAJ:	53.283	26.781	26.502	100%

Vir: SURS 2023 (podatki na dan 1. 1. 2023)

Gostota prebivalstva na proučevanem območju znaša 115,8 ljudi na km², kar priča o relativno dobri poseljenosti območja v primerjavi z drugimi območji. **Gostota poseljenosti je višja v primerjavi z regijsko**, ki znaša 50,9 ljudi na km² in prav tako višja tudi v primerjavi s slovensko, ki znaša 104,4 ljudi na km². Najmanjša gostota prebivalstva je na območju občine Brda (78 prebivalcev na km²), daleč največja pa je v Občini Šempeter-Vrtojba (kar 412 prebivalcev na km²). Prav gosta naseljenost območja je tista, ki pozitivno vpliva na zmožnost doseganja ciljev, ki smo si jih zastavili v strategiji lokalnega razvoja in za njeno učinkovito izvajanje.

Tabela 3: Gostota naseljenosti na območju LAS V OBJEMU SONCA, po občinah

Gostota naseljenosti	Občina:	
	Brda	78
	Miren - Kostanjevica	81
	MO Nova Gorica	115
	Renče - Vogrsko	149
	Šempeter - Vrtojba	412
	Območje LAS	115,83

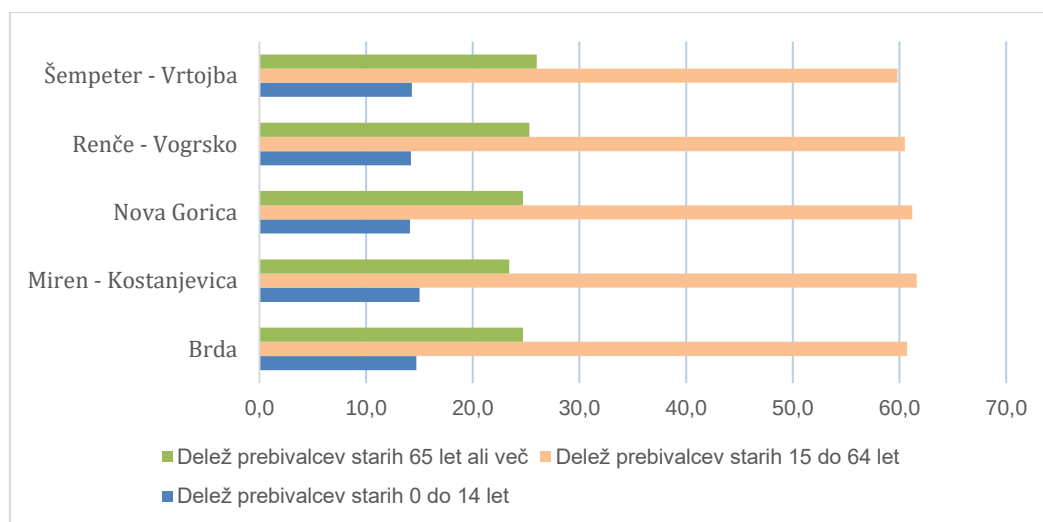
Vir: SURS 2023 (podatki na dan 1. 1. 2023)

V obdobju zadnjih desetih letih se je število prebivalcev na območju LAS različno povečalo oziroma zmanjševalo. V letu 2023 se je sicer **število prebivalcev na območju LAS rahlo povečalo** v primerjavi z letom 2014 (razen v občini Brda in Šempeter-Vrtojba, kjer se je število prebivalcev zmanjšalo za 2%), vendar je naravni prirast negativen (-243), kar pomeni večjo smrtnost in nižjo rodnost. Vzrok za to so pospešeno staranje prebivalstva in s tem povezana večja smrtnost. Prav tako se mladi odločajo za manj številčno družino.

Prebivalstvo na območju LAS se stara in je sorazmerno staro. Leta 2014 je bila povprečna starost prebivalcev 44,1 let. Z leti se je konstantno povečevala in v letu 2023 znaša 46,1 let. V Sloveniji povprečna starost v letu 2023 znaša 44 let. Problematičen je tudi indeks staranja, ki se iz leta v leto povečuje (razmerje med starim in mladim prebivalstvom). V zadnjih desetih letih se je zvišal iz 142,3 v letu 2014 na 171,9 v letu 2023 (podatki na dan 1.1.2023). Prav tako se je indeks staranja zvišal tudi v Sloveniji, vendar je še vedno manjši (142,9), v primerjavi z indeksom na območju LAS.

Glede na starostno skupino je med prebivalci celotnega območja LAS v letu 2023 14,5% starih od 0 do 14 let, 24,8 % predstavlja starejšo populacijo nad 65 let, 60,8% pa je prebivalcev v starosti od 15 do 64 let.

Graf 1: Delež prebivalcev po starostnih skupinah, leto 2023

Vir: SURS 2023 (podatki na dan 1. 1. 2023)

Izobrazbena struktura se v zadnjih letih na območju LAS izboljšuje, v letu 2022 je 4% prebivalcev z višješolsko in visokošolsko izobrazbo več, v primerjavi z letom 2014. Na območju LAS ima več kot polovica (51,1%) prebivalcev, starih 15 ali več let srednješolsko izobrazbo, kar je malo manj od slovenskega povprečja (52,6%). 23% prebivalcev ima osnovnošolsko izobrazbo ali manj (za Slovenijo

je 21,9%), 25,9% prebivalcev pa ima višješolsko in visokošolsko izobrazbo, ki pa je nekoliko višji kot v Sloveniji (25,5%).

Izobrazbena struktura je povprečna in zelo podobna slovenski, pri čemer ne izstopa niti nižja niti višja izobražena skupina prebivalstva.

Tabela 4: Prebivalstvo, staro 15 let ali več, po izobrazbi, po občinah na območju LAS V OBJEMU SONCA

Občina	SKUPAJ	Osnovnošolska ali manj	Srednješolska	Višješolska, visokošolska
Brda	4.799	1.124	2.576	1.099
Miren – Kostanjevica	4.326	996	2.288	1.042
MO Nova Gorica	27.284	6.323	13.719	7.242
Šempeter - Vrtojba	5.290	1.098	2.680	1.512
Renče - Vogrsko	3.730	912	1.957	861
Skupaj območje LAS	45.429	10.453	23.220	11.756
Izobrazba po deležih, območje LAS	100%	23,0%	51,1%	25,9%
Izobrazba po deležih, Slovenija	100%	21,9%	52,6%	25,5%

Vir: SURS 2022

Na območju LAS deluje 52 javnih vzgojno-izobraževalnih javnih zavodov. Med njimi je 29 vrtcev in 23 osnovnih šol. Največje število vrtcev in osnovnih šol se nahaja v Mestni občini Nova Gorica (18 vrtcev in 12 osnovnih šol), kjer živi tudi največje število prebivalcev območja LAS. V ostalih občinah se število vrtcev in osnovnih šol giblje med 2 in 5, kar kaže na dokaj podobne demografske značilnosti ostalih občin.

Večina srednjih šol se nahaja v mestu Nova Gorica (Gimnazija Nova Gorica ter Šolski center Nova Gorica, kjer delujejo Elektrotehniška in računalniška šola; Gimnazija in zdravstvena šola; Srednja ekonomska in trgovska šola ter Strojna, prometna in lesarska šola), v Šempetru pri Gorici je locirana Biotehniška šola, ki ravno tako deluje v okviru Šolskega centra Nova Gorica. V sklopu Šolskega centra deluje tudi Višja strokovna šola in Medpodjetniški izobraževalni center (MIC). Ljudska univerza Nova Gorica (LUNG) ponuja poklicne in srednješolske programe za odrasle.

V Mestni občini Nova Gorica se nahaja tudi Univerza v Novi Gorici (v nadaljevanju UNG) s sedežem v Rožni Dolini. V okviru univerze delujejo Fakulteta za znanosti o okolju, Poslovno-tehniška fakulteta, Fakulteta za naravoslovje, Fakulteta za humanistiko, Fakulteta za vinogradništvo in vinarstvo, Akademija umetnosti in Fakulteta za podiplomski študij.

V naselju Nova Gorica je tudi sedež Nove univerze, ki je zasebni visokošolski zavod in v okviru katere delujejo Evropska pravna fakulteta, Fakulteta za državne in evropske študije in Fakulteta za slovenske in mednarodne študije. Prav tako ima sedež v Novi Gorici tudi Fakulteta za uporabne družbene študije. Poleg programov za pridobitev izobrazbe, LUNG ponuja tudi programe vseživljenjskega učenja (jeziki, usposabljanja, NPK-ji...).

3.3 Gospodarstvo

Na območju LAS je bilo v letu 2022 registriranih 1.354 samostojnih podjetnikov in 1.834 družb. Število samostojnih podjetnikov se je zmanjšalo za skoraj polovico, če ga primerjamo s številom, ki je bilo zabeleženo v prejšnji lokalni razvojni strategiji, ki je v letu 2014 beležila 2.405 samostojnih podjetnikov.. Zanimivo je, da so kljub vidnemu zmanjšanju števila samostojnih podjetnikov, zaposlovali skoraj enako.

Rahlo (za 3,4%) se je povečalo število družb v letu 2022, v primerjavi z letom 2014. Družbe so v letu 2022 zaposlovale 13.111 oseb, kar je 17,9% več kot v letu 2014.

Največje število samostojnih podjetnikov in družb se nahaja v Mestni občini Nova Gorica, kar je med drugim posledica tega, da je tu največje urbano naselje na območju (Nova Gorica) z visoko koncentracijo podjetij. Najmanj samostojnih podjetnikov in družb je v Občini Brda.

Tabela 5: Število samostojnih podjetnikov in družb, leto 2022

OBČINA	Samostojni podjetniki	Zaposleni – samostojni podjetniki	Družbe	Zaposleni – družbe
Brda	104	74	106	266
Miren - Kostanjevica	115	72	116	672
MO Nova Gorica	812	627	1.201	7.326
Renče - Vogrsko	123	133	115	1.398
Šempeter - Vrtojba	200	95	296	3.449
SKUPAJ	1.354	1.001	1.834	13.111

Vir: Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Goriški regiji v letu 2022, AJ PES

Samostojni podjetniki so v letu 2022 ustvarili 119,7 mio EUR prihodkov, nekoliko manj kot v letu 2014. Družbe pa so ustvarile 3,2 milijarde EUR prihodkov, kar je skoraj še enkrat več kot v letu 2014.

3.4 Brezposelnost

Število registriranih brezposelnih oseb intenzivno upada, premalo pa je domače delovne sile. Na območju LAS je bilo v juniju 2023 registriranih 740 brezposelnih oseb, od tega 406 moških in 334 žensk oziroma 54,9% moških in 45,1% žensk.

Tabela 6: Registrirane brezposelne osebe, junij 2023

Obdobje/ Občina	SKUPAJ	MOŠKI	ŽENSKE
Brda	63	33	30
Miren-Kostanjevica	66	37	29
MO Nova Gorica	470	267	203
Renče-Vogrsko	53	25	28
Šempeter-Vrtojba	88	44	44
SKUPAJ	740	406	334

Vir: Zavod za zaposlovanje, junij 2023

Največ registriranih brezposelnih oseb ima po izobrazbi končano osnovno šolo ali manj (30,7%), sledijo osebe s končano srednje tehniško, strokovno in splošno izobrazbo (23,4%), osebe z visokošolsko izobrazbo, prve, druge in tretje stopnje (23,1%) ter osebe z nižjo in srednje poklicno izobrazbo (22,8%).

Glede na starostno strukturo je na območju LAS največ brezposelnih oseb v starostni skupini 55 let ali več, in sicer 32,3%. Ta starostna skupina je težko zaposljiva, saj starejše nad 50 let zaradi bližine upokojitve delodajalci zelo neradi zaposlujejo. 22,3% brezposelnih je v starostni skupini 40-49 let, sledijo brezposelni v starostni skupini 30-39 let z 20,7%. Najmanj brezposelnih je v starostni skupini 15-24 let. Podobna slika velja tudi za Goriško regijo in Slovenijo, kjer je prav tako največ brezposelnih oseb v starostni skupini 55 let ali več.

Tabela 7: Starostna struktura registriranih brezposelnih oseb, junij 2023

Občina / Območje	15-24 let	25-29 let	30-39 let	40-49 let	50-54 let	55 let ali več	Skupaj
Brda	5	6	16	14	1	21	63
Miren-Kostanjevica	2	3	15	21	8	17	66
MO Nova Gorica	30	44	92	105	45	154	470
Renče-Vogrsko	3	7	14	8	5	16	53
Šempeter-Vrtojba	5	9	16	17	10	31	88
Skupaj	45	69	153	165	69	239	740
Goriška regija	110	151	316	367	158	572	1.674
Slovenija	3.827	4.352	9.455	9.977	4.514	14.053	46.178

Vir: Zavod za zaposlovanje, junij 2023

Stopnja registrirane brezposelnosti se z leti zmanjšuje. V aprilu 2023 je bila stopnja registrirane brezposelnosti na območju LAS 2,9% za moške in 3,2% za ženske. Na območju LAS je stopnja registrirane brezposelnosti nižja od stopnje v Goriški regiji in prav tako nižja kot v Sloveniji. Najnižja je v Občini Brda (2,6%), najvišja pa v Mestni občini Nova Gorica (3,5%).

3.5 Kmetijstvo

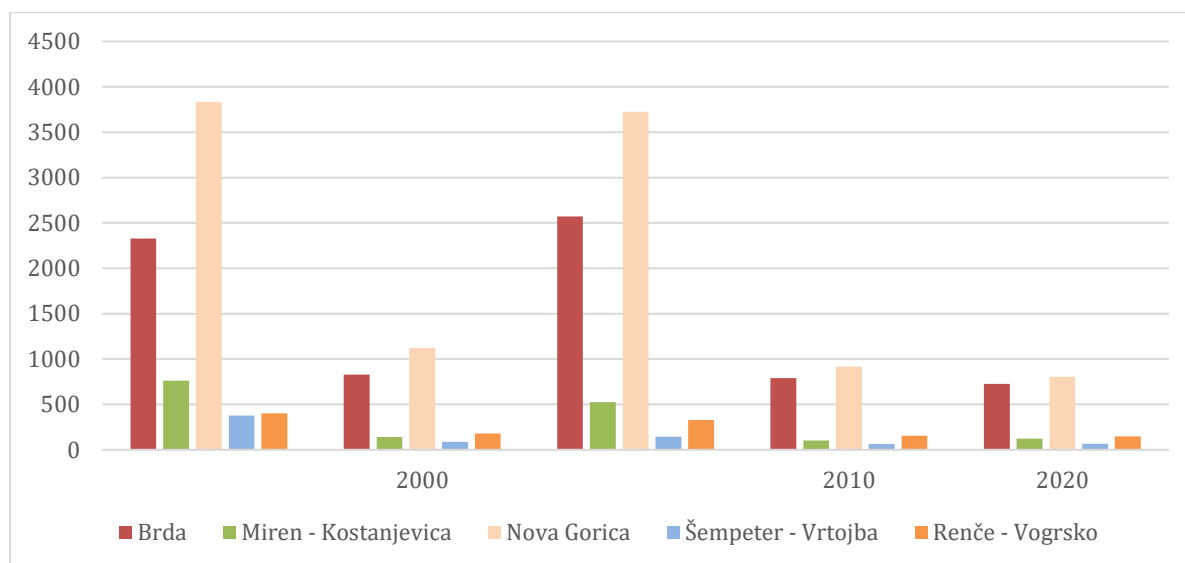
Glede na naravne pogoje za kmetovanje bi tako lahko območje LAS označili kot območje z ugodnimi naravnimi razmerami za kmetovanje, razen višjih predelov Goriških Brd, Trnovske in Banjske planote ter dela Krasa v Občini Miren-Kostanjevica. Kmetijskih zemljišč v uporabi je 7.761 ha, kar predstavlja 17,2% površine LAS in je več kot za Goriško razvojno regijo (13%). Za Slovenijo je delež kmetijskih zemljišč v uporabi, glede na celotno površino 23,4% (podatki iz leta 2020).

Na območju LAS predstavljajo velik potencial za razvoj kmetijstva nekateri tipični pridelki in izdelki z višjo dodano vrednostjo: vina vipavskega in briškega vinorodnega okoliša, sadje Vipavske doline in Brd (npr. češnje), kostanj maron (Vitovlje, Pedrovo, Brda), šparglji iz Orehovelj, briška pituralka, goriška sevka, goriški radič, zelišča in oljčno olje. Tradicija oljkarstva se obuja v Brdih, Vipavski dolini in na Krasu (prisotnost torklje na Dobrovem, v Šempetru pri Gorici in Lokvici na Krasu). Tradicija zeliščarstva se obuja na Banjski planoti ter zeliščarstva in gojenja dišavnic (sivka) na Krasu. Ugodni pogoji se kažejo tudi za nadaljnji razvoj živinoreje na Trnovski in Banjski planoti (meso, Lokovski sir,...). Težava, ki bi jo lahko rešili s povezovanjem ponudnikov, kmetovalcev in proizvajalcev ter njihov skupni nastop na trgu, nastaja na eni strani pri pomanjkanju zadostnih količin, saj je povpraševanje po teh izdelkih večje od ponudbe, na drugi strani pa pri pomanjkanju ustreznega podjetniškega znanja in slabe pripravljenosti za povezovanje.

Površina kmetijskih zemljišč pa se na območju LAS povečuje, glede na primerjavo popisa iz 2010 in 2020. V letu 2010 je bilo na območju LAS 7.295 ha kmetijskih zemljišč, v letu 2020 pa je naraslo za 6,4%, in sicer na 7.761 ha. V Sloveniji se je prav tako povečalo število kmetijskih zemljišč, vendar le za 0,4%.

Primerjava podatkov po letih 2000, 2010 in 2020 kaže, da se **število kmetijskih gospodarstev na območju LAS zmanjšuje**. Prav tako velja tudi za Slovenijo. V letu 2000 je bilo na območju LAS skupaj 2.360 kmetijskih gospodarstev, v letu 2010 jih je bilo 2.027, v letu 2020 pa 1.873 kmetijskih gospodarstev. Število kmetijskih gospodarstev se je najmanj zmanjšalo v Občini Brda za 5%, najbolj pa v Občini Šempeter-Vrtojba in sicer za 29%.

Graf 2: Število kmetijskih gospodarstev na območju LAS V OBJEMU SONCA, po očinah, po letih 2000, 2010 in 2020

Vir: SURS, popis kmetijstva 202

Glede na tip kmetovanja prevladujejo specializirani gojitelji trajnih nasadov, katerih je na območju LAS skupaj kar 68,5%, sledijo specializirani pridelovalci poljščin s 13,6%, sledijo tisti, ki se ukvarjajo z mešano rastlinsko pridelavo (7,5%), specializirani rejci pašne živine (6%), tisti z mešano rastlinsko pridelavo, najmanj pa je specializiranih vrtnarjev (1%).

Po vseh občinah je daleč največ specializiranih gojiteljev trajnih nasadov v Občini Brda, sledi Mestna občina Nova Gorica, Občina Renče-Vogrsko, Občina Miren-Kostanjevica in Občina Šempeter-Vrtojba.

Dopolnilne dejavnosti

Na območju LAS je skupaj registriranih 537 dopolnilnih dejavnosti, ki jih najdemo na 141 kmetijskih gospodarstvih. Najpogostejše registrirana dopolnilna dejavnost na območju je »turistična kmetija z nastanitvijo«, sledita ji »storitev delo s traktorjem in drugo strojno opremo« ter »predelava in konzerviranje sadja in zelenjave«. Sledi »proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov«, »izletniška kmetija« in proizvodnja žganih pijač. Druge dopolnilne dejavnosti so na območju LAS manj zastopane.

V Mestni občini Nova Gorica je najpogostejše registrirana dopolnilna dejavnost »storitev delo s traktorjem in drugo strojno opremo«, v Občini Brda in Občini Miren-Kostanjevica je največ registriranih dopolnilnih dejavnosti »turistična kmetija z nastanitvijo«, občini Renče-Vogrsko in Šempeter-Vrtojba pa imata več različnih dopolnilnih dejavnosti, kjer ne prevlada nobena.

Tabela 8: Število kmetij z registriranimi dopolnilnimi dejavnostmi na kmetiji, po občinah

Občina	Število kmetij	Število dopolnilnih dejavnosti
Brda	57	162
Miren - Kostanjevica	13	53
MO Nova Gorica	58	266
Šempeter - Vrtojba	3	11
Renče - Vogrsko	10	45
Skupaj območje LAS	141	537

Vir: Register kmetijskih gospodarstev, na dan 14.6.2023

Ekološko kmetovanje

Število ekoloških kmetij se povečuje. V letu 2022 je bilo na območju LAS skupaj 91 ekoloških kmetij največ v Mestni občini Nova Gorica (45) in Občini Brda (35). Ekološko kmetovanje zmanjšuje izpuste podnebju škodljivih plinov, spodbuja biotsko raznovrstnost in ohranja rodovitnost tal. Poleg tega se je izkazalo, da imajo ekološko obdelana zemljišča boljšo sposobnost zadrževanja vode. To je jasna prednost pred globalnim segrevanjem in s tem povezanimi sušnimi obdobji. Čeprav so ekološke kmetije na območju LAS in v Sloveniji zelo majhne in je trženje njihovih proizvodov precej težavno, ima ekološko kmetijstvo velik potencial. V Evropi skorajda ni druge države, ki bi imela tako raznoliko in majhno obdelovalno površino z bogatimi krajinskimi elementi, kot je Slovenija.

3.6 Turizem

Turizem predstavlja za območje LAS perspektivno gospodarsko dejavnost. Območje ima številne potencialne za nadaljnji razvoj turizma, ki temeljijo na bogati naravni dediščini, zgodovinski, tehniški in kulturni dediščini, enogastronomiji ter številnih športnih dejavnostih. Temeljni okvir turizma predstavljajo turistične kmetije, katerih ponudba temelji na ohranjanju domačnosti, originalnosti in etnoloških posebnostih. Razvoj turizma sočasno omogoča napredek kmetijstva in razvoj različnih dopolnilnih dejavnosti, saj povezuje kmetijsko pridelavo, predelavo, turistično dejavnost in druge aktivnosti v zaokroženo celoto. Turistične kmetije, izletniške kmetije in specializirani vinotoči oziroma osmice so osnova razvoja turizma na območju LAS. Ne pomenijo le ponudbe hrane in prenočitve, temveč tudi aktivno doživljanje v naravnem in kulturnem okolju, v katerem gostje lahko preživljajo svoj prosti čas. Vinarji in turistične kmetije se tukaj povezujejo v kar tri vinske ceste, in sicer Vinsko cesto Spodnje Vipavske doline, Briško vinsko cesto in Kraško vinsko cesto. Posebno tržno nišo lahko izpolnijo kmetije, ki se ukvarjajo z ekološkim pridelovanjem hrane.

Območje LAS spada v makro destinacijo Mediteranska in kraška Slovenija, ki je ena od štirih makro destinacij v Sloveniji. Kot vodilni turistični destinaciji znotraj makro destinacije pa sta na območju LAS destinacija Brda (občina Brda) ter destinacija Nova Gorica in Vipavska dolina (Mestna občina Nova Gorica, Občina Miren-Kostanjevica, Občina Renče-Vogrsko, Občina Šempeter-Vrtojba). V okviru destinacije Brda je vzpostavljena krovna destinacijska znamka Brda ter produktne znamke Brdalicious (gastonomska blagovna znamka), Home of Rebula in druge projektne znamke. V okviru destinacije Nova Gorica in Vipavska dolina pa je vzpostavljena skupna turistična/blagovna znamka Vipavska dolina ter Kras-Carso.

Pandemija Covid-19 je za globalno gospodarstvo pomenila kar osemkrat večji šok kot finančna kriza leta 2008/2009. V letu 2020 je prišlo do 74% upada mednarodnega turizma (v Evropi 71 %) – to pomeni izgubo okoli ene milijarde turističnih prihodov. Vrnitev obsega potovanj na raven leta 2019 je pričakovana do leta 2024.

Izjemna priložnost za oživitve turizma in gospodarstva na lokalni ravni je tudi Evropska prestolnica kulture (EPK), ki jo bosta leta 2025 zastopali mesti Nova Gorica in Gorica (na italijanski strani). EPK je zgodba, v kateri se spomini na preteklost in vizije za prihodnost prepletajo in ustvarjajo konkretno, participativno in učinkovito kulturno strategijo, ki želi dolgoročno izboljšati kakovost življenja prebivalcev celotnega

obmejnega območja. Nova Gorica in Gorica si skupaj prizadevata presegati ovire: mesti, ki so ju razdelile vojne, združila pa sodelovanje in tesno prijateljstvo, sta si postavili ambiciozen cilj, da postaneta čezmejna evropska prestolnica kulture. EPK prinaša pozitivne učinke, ki bistveno presegajo leto, ko je mesto nosilec naslova: kulturna, ekonomska, urbanistična in družbena zapuščina projekta oživi sedanost in prihodnost mest in prebivalcev skupnosti v regiji. Projekt je za obe mesti izjemnega pomena, ponuja priložnost za zaustavitev negativnih družbeno-gospodarskih trendov ter razvojni preboj obeh mest in širšega območja na osnovi novih trajnostnih vsebin, ki vključujejo kulturo, turizem, varstvo narave in druga aktualna področja.

Zavodi za turizem, turistična društva in druge nevladne organizacije so glavni pospeševalci razvoja turizma na podeželju. Še posebej to velja za območja, kjer ni večjih turističnih ponudnikov. Njihove pretežne dejavnosti se nanašajo na nudenje informacij in na ozaveščanje prebivalstva, na organizacijo prireditev, izdajanje promocijskega gradiva in usposabljanje članov. Društva si še posebej prizadevajo za ohranjanje naravne in kulturne dediščine, šeg, navad in starih običajev.

Ponudba območja LAS temelji na naravnih danostih. Spodbuja se razvoj športno rekreacijske in turistične dejavnosti, v povezavi z naravnimi in kulturnimi posebnostmi območja. Športna in rekreacijska ponudba je podprta s ponudbo pohodniških poti (npr. pohodne poti po Brdih, energijska pot Od Lijaka do Sekulaka, Planinske poti na Trnovski planoti, Pot na Sabotin – Park miru, pot na Trstelj), kolesarskih poti (npr. po Trnovski planoti, po Vipavski dolini in Krasu), konjeniških poti (povezovalna konjeniška pot po občini Renče-Vogrsko in občini Miren-Kostanjevica) in drugih tematskih poti. Razvito je tudi padalstvo v Lijaku. Kajakaštvo kot vodni šport je razvito na reki Soči in sicer v Solkanu, kjer deluje tudi kajak klub. Na območju obstaja bogata zgodovinska in kulturna dediščina: zgodovinske poti (Sabotin, Škabrijel, Cerje, Poti miru), dediščina iz prve svetovne vojne (muzeji). Na določenih območjih LAS so ohranjene tradicionalne obrti (npr. kovaštvo na območju Lokovca) ter ročnih spretnosti (obrtiški izdelki iz lesa, volne, kovin,...).

Obisk in prenočitve turistov na območju LAS naraščajo. V obdobju od leta 2014 do leta 2018 se je obisk vseh turistov povišal za 55,3%, nato je upadal, kar je bila posledica pandemije Covid-19. Leta 2022 je bil obisk na območju LAS v primerjavi z letom 2018 nižji za 15,3%. Izjemi sta le Občina Brda in Občina Miren-Kostanjevica, ki sta kljub Covid-19, že v letu 2022 presegli pred-covidno leto 2018. Največ turistov pride v Mestno občino Nova Gorica ter v Občino Brda. Okrevanje po krizi Covid-19 je na LAS območju dokaj hitro, tudi slovenski turizem se je z letom 2022 že skoraj povrnil na obseg iz leta 2019, k temu so premoogli ukrepi države, pa tudi razvojni model slovenskega, in še posebej butičnega turizma, ki temelji na manjših enotah, butičnosti in v veliki meri na evropskih ali bližnjih trgih, s čemer je turizem bolj trajnosten oziroma odpornejši. V letu 2022 in 2023 pa se turizem sooča z novimi kriznimi razmerami, ki izhajajo iz posledic vojne v Ukrajini, drastičnega dviga cen energentov in drugih vhodnih materialov, visoke inflacije in grožnje z recesijo in upadom gospodarske rasti, kar lahko na kratek rok zniža povpraševanje po turističnih potovanjih.

Tabela 9: Prihodi turistov v letih 2014, 2018 in 2022

Leto / Občina	2014			2018			2022		
	Domači turisti	Tuji turisti	Skupaj	Domači turisti	Tuji turisti	Skupaj	Domači turisti	Tuji turisti	Skupaj
Brda	3.992	10.817	14.809	8.774	17.385	26.159	14.836	17.962	32.798
Miren-Kostanjevica	141	501	642	1.126	1.324	2.450	1.587	1.101	2.688
MO Nova Gorica	6.101	78.523	84.624	10.335	97.281	107.616	12.360	74.525	86.885
Renče-Vogrsko	z	z	z	2.587	8.273	10.860	1.450	2.610	4.060
Šempeter-Vrtojba	z	z	z	1.308	7.023	8.331	1.011	4.193	5.204
Skupaj LAS	10.234	89.841	100.075	24.130	131.286	155.416	31.244	100.391	131.635

Vir: SURS 2023

V letu 2018 se je število nočitev vseh turistov v primerjavi z letom 2014 povišalo za kar 66,8%. Število nočitev turistov je najbolj naraslo v Občini Miren-Kostanjevica in Občini Brda. Podobno kot pri prihodu turistov, so nato zaradi pandemije Covid-19 nočitve upadle, in sicer za 13,6% v letu 2022 v primerjavi z letom 2018. Izjemi sta le Občina Brda in Občina Miren-Kostanjevica, ki sta kljub Covid-19, že v letu 2022 presegli pred-covidno leto 2018, in sicer Občina Brda za 29,5%, Občina Miren-Kostanjevica pa za 18,1%.

Tabela 10: Prenočitve turistov v letih 2014, 2018 in 2022

Leto / Občina	2014			2018			2022		
	Domači turisti	Tuji turisti	Skupaj	Domači turisti	Tuji turisti	Skupaj	Domači turisti	Tuji turisti	Skupaj
Brda	5.744	20.364	26.108	13.091	32.321	45.412	24.455	34.358	58.813
Miren-Kostanjevica	346	1.121	1.467	2.502	4.409	6.911	3.715	4.449	8.164
MO Nova Gorica	9.779	144.000	153.779	19.874	194.307	214.181	21.199	155.078	176.277
Renče-Vogrsko	z	z	z	4.638	15.802	20.440	2.634	6.063	8.697
Šempeter-Vrtojba	z	z	z	2.496	12.987	15.483	1.353	8.006	9.359
Skupaj LAS	15.869	165.485	181.354	42.601	259.826	302.427	53.356	207.954	261.310

Vir: SURS 2023

3.7 Naravna in kulturna dediščina

Območje LAS je pokrajinsko zelo raznoliko. Naravni procesi so ustvarili številne naravne pojave, ki izstopajo po posebnih vrednostnih lastnostih. Raznolike naravne lastnosti celotnega območja pogojujejo tudi izjemno biotsko raznolikost.

Z namenom ohranjanja raznolikosti žive in nežive narave so vzpostavljena številna varovana območja narave. To so naravne vrednote, ekološko pomembna območja in območja NATURA 2000. Številni naravni pojavi so varovani kot naravne vrednote. Zaradi visoke stopnje biotske raznovrstnosti je velik del območja vključen v ekološko pomembna območja in NATURA 2000 območja.

Najpomembnejše naravne vrednote so posebej zavarovane kot naravni spomeniki. Območje južnih obronkov Trnovskega gozda je zavarovano kot krajinski park.

Skrb za ohranjanje narave pomeni **zagotavljanje varstva naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti** kot bistvenih sestavin kakovostnega naravnega okolja, ki je vsekakor eden izmed temeljev nadaljnjega razvoja območja LAS. Za varstvo naravne dediščine skrbi Zavod RS za varstvo narave, območna enota Nova Gorica.

Posebej velja izpostaviti območja NATURA 2000, to je območja, ki so spoznana kot najprimernejša za ohranjanje ali doseganje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov, katerih ohranjanje je v interesu Evropske unije, katere del je tudi Slovenija. NATURA 2000 območja, na katerih je sprejemljiv razvoj takšnih aktivnosti, ki omogočajo ohranjanje biotske raznovrstnosti in upoštevajo načela direktiv Evropske unije, je pomembno razumeti tako razvojno priložnost. Končni cilj NATURA 2000 območij je namreč ohranjanje kvalitete okolja v celoti in na ta način zagotavljanje ugodnih pogojev tako za naravo kot za človeka.

Posebej zanimivi predeli v NATURA 2000 območjih so glinokopi v Vipavski dolini, tako aktivni kot opuščeni oziroma v fazi sanacije. Razvojne priložnosti se kažejo tudi v drugih območjih, npr. na območju Panovca, Banjške planote, južnega roba Trnovskega gozda z Lijakom, širšega območja naravnega

mosta Skozno, drugih območjih ob reki Vipavi, območju Kožbanjščka v Goriških Brdih. Izjemno zanimiva bi bila povezava med varovanimi območji narave in bogato kulturno dediščino.

Javne službe varstva kulturne dediščine v Mestni občini Nova Gorica izvajajo Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Nova Gorica, Goriški muzej Kromberk – Nova Gorica in Pokrajinski arhiv Nova Gorica. Javno službo knjižničarstva izvaja Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, ki ima ob določenih dnevih v tednu organizirane svoje krajevne knjižnice v Biljah, Braniku, Prvačini, Renčah in v Solkanu. Po odročnejših krajih in naseljih pa potuje potujoča knjižnica, ki izposoja knjige za otroke in odrasle. Javne službe na področju organizacije in izvajanja umetniških dejavnosti izvajajo Slovensko narodno gledališče Nova Gorica, Kulturni dom Nova Gorica, Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, Območna izpostava Nova Gorica.

Na območju LAS delujejo štirje javni zavodi: Zavod za turizem Nova Gorica in Vipavska dolina, Javni zavod za kulturo, šport, turizem in mladino Šempeter-Vrtojba, Zavod za turizem, kulturo, mladino in šport Brda, Javni zavod Miren Kras.

Društvena ljubiteljska dejavnost je na območju LAS zelo dobro razvita in predstavlja aktivno obliko interesnega združevanja in povezovanja ljudi. Med društvi prevladujejo kulturna, športna in turistična društva. Med kulturnimi društvi se nahajajo tudi taka, ki se ukvarjajo s posebnimi zgodovinskimi tematikami kot npr. prva svetovna vojna ali pa ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink.

Območje LAS se ponaša z bogato nepremično, premično in živo/nesnovno kulturno dediščino. Z varstvom kulturne dediščine se zagotavlja predvsem ohranjanje dediščine in preprečevanje škodljivih vplivov nanjo, to je preprečevanje posegov, s katerimi bi se utegnile spremeniti lastnosti, vsebina, oblike in s tem vrednost dediščine, omogočanje dostopa do dediščine, predstavljanje dediščine javnosti ter celostno ohranjanje dediščine. Z ohranjanjem dediščine na podeželju se krepi lokalna identiteta in povečuje njegova privlačnost. Pomembno vlogo pri ohranjanju kulturne dediščine imajo poleg muzejev tudi društva. Revitalizacija objektov kulturne dediščine predstavlja velike finančne obremenitve, zato je veliko objektov prepuščenih propadanju in potrebnih obnove ter ustreznih - dodatnih vsebin.

V Občini Brda si lahko ogledamo pomembna arheološka najdišča kot tudi ostanke preprostih in skromnih kolonskih hiš do grajskih poslopij z mogočnimi stolpi in grajskimi dvorišči v Gradu Dobrovo ter vili Vipolže. Vredno ogleda je utrjeno in skoraj v celoti obnovljeno srednjeveško naselje Šmartno. Strnjene vasice, ozke uličice, lesene balkone, mala zamrežena okenca in številne druge značilne kamnite in lesene detajle boste našli v več vaseh. Pozornosti so vredni tudi spretno sezidani suhi zidovi iz peščenjaka, sivorjavega kamna, značilnega za Brda. Pravi biseri se ponujajo v cerkvah - od lesenih oltarjev do druge opreme, v zanimivih slikarijah in freskah, vse do domoljubnih napisov iz časa po drugi svetovni vojni. Ljubitelje etnoloških znamenitosti bodo pritegnile značilnosti vinogradniškega, kletarskega in sadjarskega izročila, vztrajnejše raziskovalce pa bodo domačini seznanili s nekdanjimi in sedanjimi šegami in navadami, prazniki, pa tudi s posebnostmi briškega govora. Del kulturne dediščine so tudi posebnosti briške kuhinje, v kateri lahko uživate na različnih koncih Brd, še posebej ob etnološko obarvanih prireditvah.

Občina Miren-Kostanjevica je bogata z dediščino prve svetovne vojne. Kot opomin na burno zgodovino, je bil pred desetletjem na razglednem vrhu Cerje na zahodnem robu kraške planote, zgrajen Pomnik braniteljem slovenske zemlje, od koder se odpira širok pogled na severni del Jadranskega morja, Furlanijo, Dolomite, Julijske Alpe, Vipavsko dolino. Poti miru na Krasu, ki so v neposredni bližini Pomnika, nas po mirnih, neokrnjenih predelih kraške planote vodijo na ogled najzanimivejših spomenikov in drugih objektov iz pester zapuščine prve svetovne vojne. Vredno si je ogledati spomenik - kažipot in Borojevičev prestol, pečino in jamo Pečinka, spomenik v Novi vasi ter madžarsko pokopališče v Lipi. Med znamenitostmi kulturne dediščine sodijo tudi Mirenski grad, Grmača, Sveti Ambrož ter Širina vrh Drage (Lokvica), kjer stojijo obnovljena vodnjaka in kal, kot tudi v Kostanjevici na Krasu, Temnici, Koritih na Krasu, Selah na Krasu, Orehovljah, Novi vasi ali v Biljah, preostali obnovljeni vodni viri. Miren je znan po (skoraj) več stoletni čevljarški tradiciji, Bilje po opekarstvu, Kras pa po kamnoseštvi. Skozi občino teče reka Vipava, ki je pogojevala nastanek številnih mlinov. Ne nazadnje se tu nahajajo pomembna arheološka najdišča, tako v dolinskem delu občine kot na območju Krasa.

V Mestni občini Nova Gorica so na ogled gradovi Kromberk, Rihemberk in Ozeljan. Centra sakralnega turizma predstavljata Sveta Gora in samostan Kostanjevica z grobnico Bourbonov in največjo zbirko vrtnic burbonk v Evropi in na svetu. Samostanska Škrabčeva knjižnica je opremljena z bogato zbirko knjig od 16. do 19. stoletja, med katerimi je pomembnejša slovnica Adama Bohoriča. Pomembna je tudi cerkev Marijinega vnebovzetja iz 14. Stoletja v Vitovljah, ki skupaj z gotskih prezbiterijem in obzidjem, ki tvorita značilen taborski kompleks. Solkanski most se ponaša z najdaljšim kamnitim lokom v svetovnem merilu. Ogledamo si lahko še židovsko pokopališče, stari trg v Solkanu in Laščakovo vilo v Rafutskem parku. Trg Evrope kot skupni trg obeh Goric na železniški postaji je za občino ena bolj prepoznavnih točk. Sabotin, Sveta gora, Sveta Katarina, Škabrijel in Danijel so območja, po katerih je potekala soška fronta v prvi svetovni vojni. Številne ostaline ter naravne kvalitete so bile podlaga za nastanek Parka miru na Sabotinu ter Poti miru, ki bo potekala po Škabrijelu in Sv. Katarini. Pomemben tehnični spomenik predstavlja bohinjska železnica, ki ob Soči utira pot proti Novi Gorici in naprej skozi spodnjo Vipavsko dolino na Kras.

V Občini Renče-Vogrsko je na ogled veliko vojnih spomenikov in spominskih plošč, vojaških pokopališč iz 1. svetovne vojne, grobnica, 6 arheoloških najdišč, cerkev s. Mohorja in Fortunata v Renčah, renški grad oziroma dvorec na starem trgu v Renčah, grad Vogrsko ter dvorec Šinjolišče nad Podkrajem. Občina je znana po opekarski tradiciji, najbolj znane opekarne so bile v Volčji Dragi – Koglotova, ki je bila požgana med II. svetovno vojno, na Dombravi, kjer je sedaj tekstilna tovarna ter v Bukovici - Pahorjeva in Grofova.

V Občini Šempeter - Vrtojba si lahko ogledamo Coroninijev dvorec, vilo Mafejšče na južnem pobočju Markovega hriba, župnijsko cerkev sv. Petra, cerkev Srca Jezusovega v Vrtojbi, stražarski stolp, ki je preurejen v muzej, stalno zbirko eksponatov iz I. svetovne vojne, več kot 50 obnovljenih vodnjakov, številne spominske plošče in kiparska dela na prostem. V Vrtojbi si lahko ogledate arheološko najdišče Ronki in arheološko najdišče sv. Pavel. Pred Biotehniško šolo v Šempetru pri Gorici raste potomka Stare trte. Stara trta je najstarejša žlahtna vinska trta na svetu, ki še rodi, zaradi česar je dobila tudi certifikat Guinnessove knjige rekordov.

3.8 Ranljive skupine

Mladi

Brezposelnost mladih do 29 let na območju LAS je nižja kot v Goriški regiji in v Sloveniji, vendar pa kljub temu, da so visoko izobraženi, jim primanjkuje delovnih izkušenj in spekter podjetniških znanj, ki bi jim omogočali samozaposlitev. Težava mladih na podeželju je tudi ta, da mladi nimajo ustreznih prostorov za druženje in takih, za organizacijo različnih dogodkov in delavnic za izmenjavo znanj in izkušenj, ki bi jim omogočale napredovanje. Otroci in mladostniki so skupina prebivalstva za katero opazujemo, da je vedno bolj ranljiva. Zaznavamo problematiko tudi vse večjih duševnih stisk, ki izhajajo bodisi iz družinskih oziroma šolskih okolij bodisi iz idealiziranih podob, ki jih izkazujejo družbena omrežja. Veliko je tudi zasvojenosti z digitalno tehnologijo in psihoaktivnimi substancami. Povečuje se tudi medvrstniško nasilje, motnje pozornost s hiperaktivnostjo, premalo pa je tudi gibanja. Najbolj kritično obdobje pri otrocih in mladostnikih v starostni skupini od 15-24 let se pojavlja ob prehodu iz osnovne šole v nadaljnje šolanje in zaposlovanje. Pestrost poklicev in delovnih mest se sicer izboljšuje, še vedno pa je premajhna, da bi si lahko delovno okolje po svojih željah izbirali v domačih krajih.

Starejši

Prebivalstvo na območju LAS se stara, kar pomeni, da je potrebno več pozornosti nameniti storitvam za oskrbo starejših, ki so zagotovo ena izmed bolj ranljivih skupin. Starejši prebivalci se na podeželju tudi zaradi izseljevanja mladih pogosto srečujejo z osamljenostjo, odtujenostjo in revščino. Zato je potrebno nekatere socialne ukrepe v luči spremenjenih družbenih okoliščin prilagoditi tej skupini ljudi.

Ljudje s posebnimi potrebami in osebe v stiski

V zadnjih desetletjih se je zvišalo zavedanje, da je treba pripadnikom ranljivih skupin (slepi, slabovidni, gluhi, naglušni, gibalno ovirani, kognitivno ovirani, starejše osebe itd.) omogočiti čim bolj samostojno in neodvisno uporabo storitev, ki jih nudijo javne ustanove. Pogosto je dobro poskrbljeno za fizično dostopnost (parkirna mesta, klančine, dvigala ipd.), nasprotno pa je za dostopnost ranljivih skupin v digitalnem svetu precej slabše poskrbljeno. Pripadniki različnih ranljivih skupin pogosto ne morejo koristiti digitalnih storitev enako kot drugi. Dostop do informacij je zagotovo ena od osnovnih pravic vsakega posameznika v družbi. Številne ovire dostopnosti do tiskanih, avdio in video medijev se poskuša preseči prav z uporabo spleta, pogosto pa dostop do digitalnih vsebin ni možen, ker digitalna dostopnost ni urejena.

Po podatkih Zavoda Dostop ima tudi na območju LAS veliko (predvsem starejših) ljudi poleg težav z arhitekturnimi ovirami tudi težave pri prejemanju informacij in pri komunikaciji s ponudniki storitev, zato se težje udeležujejo v javnem življenju.

Osebe s posebnimi potrebami se tako v urbanih središčih kot na podeželju srečujejo s številnimi prostorskimi, informativnimi in digitalnimi ovirami, saj vse ustanove ali storitve še vedno niso vsem dostopne.

Poleg tega so ljudje s posebnimi potrebami, osebe v stiski, ljudje z motnjo v razvoju in ljudje s težavami v duševnem zdravju pogosto osamljeni, ko gre za reševanje problematičnih življenjskih situacij. Problem predstavlja tudi zaposlovanje, ker v našem prostoru razen dveh socialnih podjetij in enega zaposlitvenega centra ni prilagojenih oblik zaposlovanja.

4. Analiza razvojnih potreb in potenciala območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

4.1 SWOT-analiza

SWOT analiza je bila izvedena na delavnicah z deležniki, ki živijo in delajo na območju, kjer se bo izvajala SLR. Na delavnicah so bili vključeni tako posamezniki, društva, javne institucije, strokovnjaki in interesne skupine, ki so z lastnimi pogledi pomembno prispevali k celoviti pripravi analize.

PREDNOSTI	SLABOSTI
• ugodna geografska in transportna lega večjega dela območja LAS (bližina avtoceste, letališča Trst in obmejna lega, ...) • ugodne klimatske razmere (submediteransko podnebje) za kmetijsko proizvodnjo, izvajanje rekreacijskih športov ter drugih dejavnosti skozi vse leto • ugodne naravne danosti • dobro delujoče podjetniške in druge podporne institucije • inovativnost in kreativnost mladih • bogata tradicija obrtništva in podjetništva v regiji • razvita skupnost startup podjetij • številna uspešna družinska podjetja s tradicijo • prisotnost kakovostnih in raznolikih produktov • vitalnost in aktivnost prebivalcev • znanje in tradicija podeželja • bogata naravna in kulturna dediščina • dobri pogoji in kakovost bivanja • dobra razvitost območja • dobro razvita destinacija – Brda • dobro razvit vinski in kulinarični butični turizem • dobro poznavanje oljkarstva in zanimanje razširjanje perspektiv uporabe oljke • gostoljubnost lokalnega prebivalstva • ohranjanje kmetij in marljivost kmetij • mladi prevzemniki kmetij • veliko ponudbe na majhnih razdaljah • dobra lokacija Univerza v Novi Gorici • velika pripravljenost za prostovoljstvo	• slaba infrastrukturna opremljenosti podeželja (premajhne kapacitete za namakanje, ni javnih sanitarij, premalo parkirišč,...) • slabo stanje nekaterih objektov in neizkoriščen potencial obstoječe kulturne dediščine in drugih območij naravnih vrednot • nezadostna urejenost vaških središč, pomanjkanje prostorov za druženje, prireditvenih prostorov • še vedno premalo urejene tematske in kolesarske poti, zelene površine • centralizacija storitev ter pomanjkanje javnih prevozov ter podpornih storitev na podeželju • slaba prilagojenost infrastrukture, informiranosti in digitalizacije za potrebe ranljivih skupin; • neugodna posestna struktura kmetij (majhnost kmetij, razdrobljenost) • onesnaževanje z intenzivnim kmetijstvom • pomanjkanje ustreznih programov, ki bi nosilcem kmetijske dejavnosti omogočili izkoriščanje priložnosti za razvoj produktov z višjo dodano vrednostjo • nizka samoiniciativnost kmetov, ponudnikov in ostalega prebivalstva na podeželju za aktivno razvojno delovanje, pomanjkanje začetnega kapitala • nepovezanost in slabo in mreženje turistične ponudbe in ponudnikov ter drugih deležnikov • premajhna skrb za kulturno dediščino, naravno dediščino, tradicijo, etnološke vrednosti • pomanjkanje turističnih vodnikov • neugodni demografski kazalci in staranje prebivalstva na podeželju • slab socialni položaj ranljivih skupin (brezposelni, mladi, starejši, ljudje s posebnimi potrebami,...), nizka socialna vključenost • pomanjkanje gostinske in nastanitvene ponudbe • pomanjkanje kadra • pomanjkanje stanovanj za mlade • premalo dolgoročnih strategij za mlade

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
• nadgradnja ter povezovanje podjetništva, kulture in turizma • izboljšanje znanja na področju podjetništva, kulture in turizma na podeželju s ciljem razvoja območja in ustvarjanja delovnih mest • povezovanje kmetov in podpornih institucij na področju kmetijstva in turizma • povečano povpraševanje po lokalnih pridelkih in izdelkih ter večja osveščenost o pomenu zdrave lokalno pridelane hrane • povečano zanimanje prebivalcev in turistov za tradicijo, lokalne posebnosti in aktivnosti v naravi • oblikovanje skupnih kmetijskih in turističnih produktov ter skupnih blagovnih znamk (narava + kultura + kulinarika) • dvig prepoznavnosti lokalnih produktov – prodaja po višji ceni, z manjšimi stroški • ponudba tradicionalnih avtohtonih jedi (nove oblike kulinarike) • boljše izkoriščanje že obstoječih objektov na podeželju za razvoj turizma, kulture in športa • povezovanje enologije in kulinarike s kulturno in zgodovinsko dediščino ter aktivnostmi v naravi • nove oblike trženja lokalnih pridelkov in izdelkov (povezovanje kmetov in ostalih ponudnikov za skupen tržni nastop) • priložnosti, ki jih ponujajo nove oblike povezovanja in podjetništva • razvoj programov za mlade podjetnike in prevzemnike družinskih podjetij ter programov za dvig dodane vrednosti produktov v industriji prehrane in vinarstva • razvoj programov za promocijo in usmerjanje mladih v tehnične police • razvoj programov za dvig podjetniških kompetenc mladih, obrtnikov in malih podjetnikov • uporaba novih tehnologij	• podnebne spremembe, ki vplivajo na pojav sušnih obdobj in naravnih nesreč • neenakomeren razvoj podeželja, ker občine svoja sredstva usmerjajo v razvoj mest, manj sredstev pa vlagajo v razvoj podeželja, pomanjkanje sredstev za razvoj podeželja • neustrezna in kompleksna zakonodaja, ki ovira razvoj različnih dejavnosti na podeželju (merila na razpisih za dopolnilne dejavnosti,...) • visoki kriteriji in zapleteni postopki za pridobivanje finančnih spodbud za izvajanje različnih aktivnosti na podeželju • upadanje interesa mladih za prevzemanje kmetij (pomanjkanje podjetniških znanj, podpornih storitev) • izseljevanje mladih iz podeželja in opuščanje kmetovanja • monokultura v kmetijstvu • staranje prebivalstva in negativni demografski kazalniki • beg možganov • zaraščanje podeželja in ponekod opuščanje kmetijske dejavnosti tudi zaradi starostne strukture lastnikov kmetij • uvoz cenene in neakovostne hrane • premalo znano prepoznati priložnosti za razvoj – nizka razvojna podjetnost • pomanjkanje delovne sile • digitalna zasvojenost

- revitalizacija podeželja
- priložnosti, ki jih za akterje na podeželju predstavlja sodelovanje pri različnih celovitih operacijah, ki izhajajo iz potreb lokalnega okolja
- razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah
- izkoriščanje obnovljivih naravnih virov z namenom trajnostnega razvoja podeželja
- Evropska prestolnica kulture 2025
- razširjanje gastronomije in tržnih produktov
- priložnosti za samooskrbo
- ohranjanje tradicije, kulturne dediščine, starih, tradicionalnih, avtohtonih sort ter obujanje starih obrti
- ohranjanje in vzpostavitev novih pešpoti do naravnih znamenitosti in kulturnih objektov
- priložnosti za pilotne primere trajnostnega okolja (Pametne vasi,...)
- oblikovanje delovne sile kmetijstva, turizma, energetike za zeleni prehod
- izkoriščanje stranskih kmetijskih proizvodov (koščice, pečlji, ...)
- organiziran odkup pridelkov in izdelkov
- nadgradnja infrastrukture za razvoj tržnice lokalnih pridelkov
- vzpostavitev turističnega avtobusa (hop on, hop off)
- razvoj pohodnih, kolesarskih in pešpoti
- medgeneracijsko sodelovanje – prenos znanj med generacijami
- priložnosti, ki jih predstavlja razvoj socialnih storitev na podeželju

4.2 Potrebe in potencial območja

Iz analize stanja območja LAS ter iz analize prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (analiza SWOT), ki smo jo izdelali s pomočjo lokalnih deležnikov na terenu in dopolnjuje opis stanja območja LAS, izhajajo potrebe, ki jih lahko povežemo z ukrepi.

Potreba 1

Potreba po razvoju trajnostnega podjetništva s ciljem razvoja podjetnosti, povečanja znanja ter zaposlovanja: Na območju LAS delujejo številne institucije podpornega okolja, ki izvajajo različne aktivnosti s ciljem izboljšanja razvoja podjetništva in kmetijstva. Te institucije nudijo različne informacije in storitve obstoječim in potencialnim podjetnikom, kmetom in ostalim deležnikom ter razpolagajo z raznovrstnimi znanji, ki bi lahko v primeru večje medsebojne povezanosti in razvoja inovativnih partnerstev bolje vplivala na razvoj lokalnega gospodarskega in kmetijskega okolja. Iz analize je zaznati pomanjkanje podjetniškega znanja in podpornih storitev, propadanje obrtnikov in malih podjetnikov zaradi nedoseganja zadostne konkurenčnosti na trgu ter upad ustanavljanja novih podjetij, predvsem tistih s potencialom ustvarjanja visoke dodane vrednosti. V tem sklopu vidimo potrebo po povečanju podjetniških, trženjskih in specializiranih znanj ter razvoj programov za dvig kompetenc podjetnosti ter promocijo in usmerjanje mladih v tehnične in druge deficitarne poklice. Gospodarski razvoj območja LAS in s tem tudi priložnosti za ustvarjanje delovnih mest oziroma zaposlovanja, morajo temeljiti na trajnostnih oblikah gospodarstva, ki bodo upoštevale gospodarsko rast, razpoložljivost notranjih virov, varovanje okolja, učinkovitejšo rabo energije, digitalizacijo in večjo socialno vključenost. Pri tem ima pomembno vlogo gospodarstvo v povezavi s podpornim okoljem.

Potreba 2

Potreba po povezovanju lokalnih kmetijskih, turističnih in drugih ponudnikov s ciljem povečanja lokalne samooskrbe in prepoznavnosti območja: Iz SWOT analize in iz analize območja LAS je razvidna nepovezanost tako ponudnikov kmetijskih pridelkov in izdelkov kot tudi turističnih ponudnikov. Še vedno primanjkuje skupne blagovne znamke in celovite promocije območja, kar bi lahko povečalo prepoznavnost območja LAS in posledično vplivalo na povečanje prodaje lokalnih pridelkov in izdelkov ter izboljšanje turistične ponudbe (npr. dopolnilne dejavnosti na kmetijah, oblikovanje skupnih turističnih produktov ...) in s tem pozitivno vplivalo tako na dvig dodane vrednosti ponudbe kot tudi na ohranjanje obstoječih in na ustvarjanje novih delovnih mest. Zaznati je propadanje kmetijskih gospodarstev zaradi nedoseganja konkurenčnosti na trgu. Potrebno bi bilo tako spodbujati prodajo na tržnicah in pri domačih odjemalcih kot tudi pospeševati nove oblike prodaje ter ljudi ozaveščati o velikem potencialu, ki ga predstavljajo »nove« oblike povezovanja kot je npr. zadružništvo. Poleg tega je območje bogato s številnimi tipičnimi produkti in avtohtonimi vrstami, ki bi jih bilo potrebno ohraniti, valorizirati in bolje izkoristiti. Akterji, ki na območju LAS delujejo na tem področju niso posebej organizirani in povezani med seboj, zato je potrebno spodbujati projekte, ki so usmerjeni v promocijo in skupen nastop na trgu, ustvarjanje novih produktov z dodano vrednostjo (priložnost za dopolnilne dejavnosti), organiziran odkup.

Potreba 3

Potreba po obnovi in oživljanju podeželja ter urbanih središč za boljšo kakovost življenja: Območje LAS je teritorialno zelo raznoliko in razgibano, kjer je še vedno čutiti neenakomerno razvitost med mestom Nova Gorica in podeželjem. Občine svoja sredstva usmerjajo pretežno v razvoj mesta Nova Gorica, kjer je tudi število prebivalcev večje in pri tem nekoliko zapostavljajo ostala urbana središča in podeželje, ki je tudi zaradi tega še bolj podvrženo izseljevanju. Iz analize je razvidna potreba po izboljšanju življenjskih pogojev in s tem po izboljšanju privlačnosti območja LAS za krajanje, podjetnike in obiskovalce. Potrebno se je usmeriti v obnovo in oživitev vaških jeder s skupnostnimi vsebinami in ustreznimi programi, ureditev prostorov za druženje, prireditvenih prostorov, ... Potrebno se je usmeriti tudi v izboljšanje dostopnosti območja za ljudi s posebnimi potrebami.

Potreba 4

Potreba po okoljski trajnosti in energetske učinkovitosti ter trajnostni mobilnosti: Območje LAS se v naslednjem obdobju sooča z velikim izzivom vzdržnega energetskega sistema in prilagajanja na podnebne spremembe. Potrebno se je usmeriti na obnovljive vire energije in učinkovito rabo, kar bo velik doprinos območju LAS, hkrati pa tudi rešitev navedene problematike. Zaradi blaženja in prilaganja na podnebne spremembe, bomo spodbujali na naravni način temelječe rešitve (npr. namakanje, zalivanje iz zbiralnikov za deževnice,...), pilotne vzpostavitve Pametnih vasi, digitalizacija podeželja, vzpostavitve skupnostne samooskrbne energetske skupnosti, e-polnilnice, vzpostavitev novega modela samooskrbe, »pametni« smetnjaki za ločevanje odpadkov, trajnostno vrtnarjenje, kompostiranje, eko nasadi,... Prav tako pa je izpostavljena tudi potreba po izobraževalnih delavnicah o okoljski trajnosti ter večji odgovornosti do okolja.

Potreba 5

Potreba po razvoju, promociji in trajnostnih oblikah turizma v povezavi z naravno in kulturno dediščino: Območje LAS se ponaša z bogato naravno in kulturno dediščino. Z ohranjanjem dediščine na podeželju se krepi lokalna identiteta in povečuje njegova privlačnost. Za usklajen razvoj celotnega območja LAS se kaže potreba po valorizaciji kulturne dediščine in kulturne identitete ter ozaveščanju mladih o naši naravni in kulturni dediščini. Poleg tega je potrebno poseben poudarek nameniti dodatni promociji tako kulturne in naravne dediščine, tradicije, etnoloških vrednosti kot tudi turizma in ostalih prednosti na podeželju. Na področju naravne dediščine je izpostavljeno predvsem območje reke Vipave, ki je vključeno v območje NATURA 2000, območje potoka Kožbanjšček s slikovito sotesko s koriti Krčnik v Goriških Brdih, Lijak v Vipavski dolini, ki je med drugim tudi habitat nekaterih ogroženih živalskih vrst in Trnovski gozd, za katerega so poleg številnih naravnih znamenitosti značilne tudi številne živalske vrste, med katerimi so tudi zaščitene. Številne potenciale prepoznavamo tudi v gostinsko-turističnem sektorju, in sicer v smeri nadaljnjega spodbujanja razvoja trajnostnih oblik turizma in povezovanja s kmetijstvom, razvoja inovativnih turističnih produktov in storitev z visoko dodano vrednostjo, ki upoštevajo načela trajnostnega razvoja, digitalizaciji turističnih zanimivosti območja. Priložnosti se kažejo tudi v promociji, ureditvah, obnovah in nadgradnjah objektov kulturne dediščine in območij naravne dediščine ter turistične in rekreacijske infrastrukture (pohodne, kolesarske, tematske poti), pa tudi v izgradnji infrastrukture za nove nastanitve in razvoju dostopnega turizma, ki bo prilagojen osebam s posebnimi potrebami.

Potreba 6

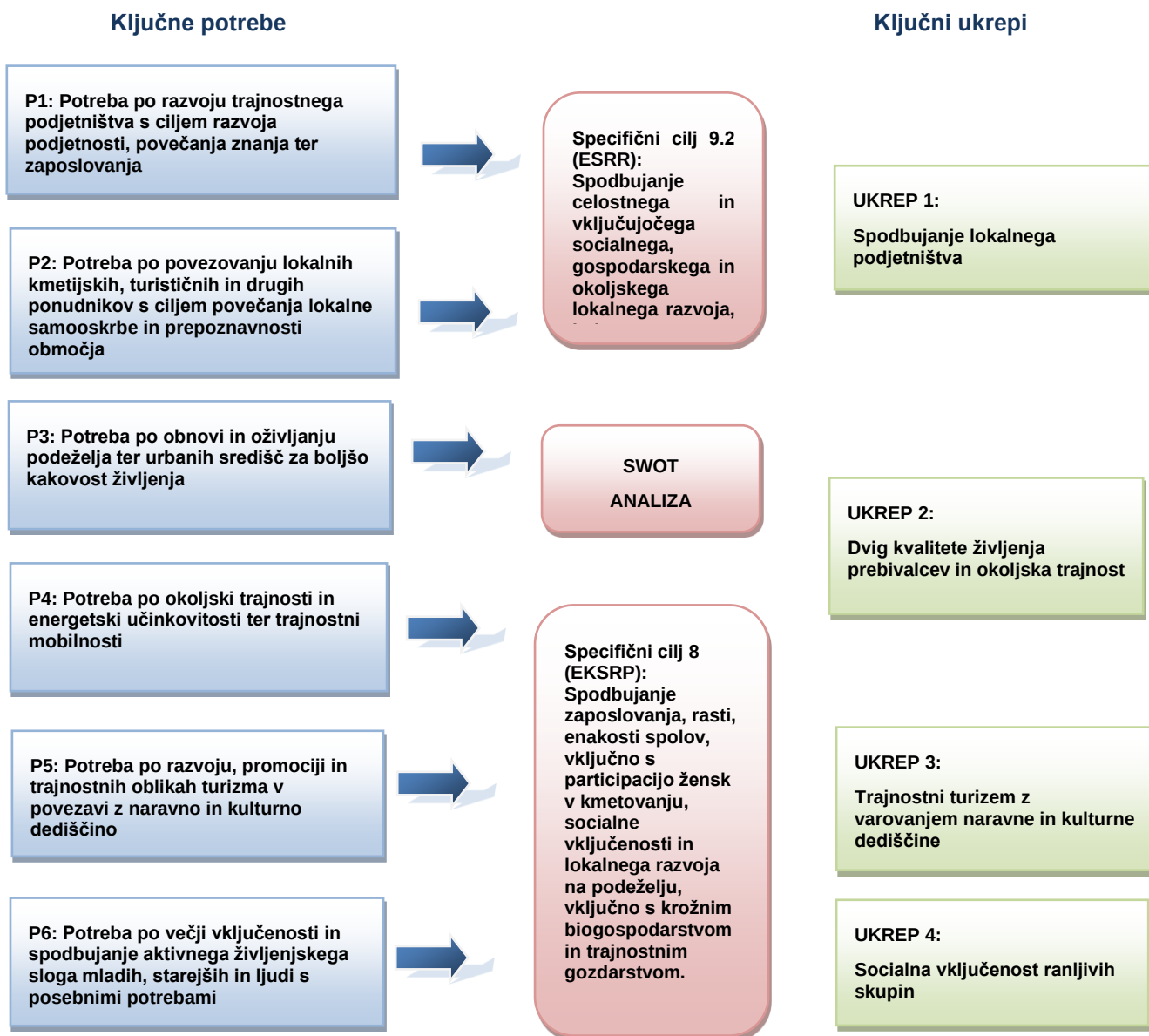
Potreba po večji vključenosti in spodbujanju aktivnega življenjskega sloga mladih, starejših in ljudi s posebnimi potrebami: Iz analize je razvidno, da število starejših na območju LAS narašča, kar s seboj prinaša potrebo po različnih oblikah pomoči starejšim in po uvedbi inovativnih oblik oskrbe in vključevanja starejših občanov. Poleg tega območje LAS potrebuje nadaljnjo usklajeno delovanje na področju prostorskega razvoja dejavnosti, ki spodbujajo zdrav in aktiven življenjski slog, udejstvovanje v skupnosti in omogočajo socialno vključevanje in opolnomočenje ranljivih skupin. Kot pomembno zaznavamo tudi dostopnost do različnih programov in infrastrukture, ki spodbujajo zdrav in aktiven življenjski slog.

Mladi predstavljajo drugo obliko ranljivih skupin. Primanjkuje jim praktičnih delovnih izkušenj in podjetniških znanj, na podeželju pa pogosto nimajo primernih prostorov za druženje ali pa ti prostori ne nudijo dovolj kakovostnih vsebin, ki bi mladim omogočale nadaljnji razvoj. Dediščina območja omogoča tudi številne priložnosti udejstvovanja v skupnosti, kar je še zlasti dobrodošlo z vidika vključevanja nekaterih ranljivih skupin (mladi, ženske na podeželju). Iz analize izhaja tudi potreba po spodbujanju medgeneracijskega sodelovanja, solidarnosti, sožitja med generacijami. Medgeneracijsko sodelovanje razumemo kot izmenjavo oziroma prenos znanj, izkušenj, kulturnega izročila ter kot druženje, rekreacijo in medsebojno pomoč. Ključnega pomena pri tem je, da medgeneracijsko sodelovanje prinaša multiplikativne učinke, pri čemer gre pravzaprav za vseživljenjsko učenje in krepitev socialnega, kulturnega in človeškega kapitala skupnosti. Iz analize je prav tako razvidna potreba po povezovanju mladih in razvoju programov za vzgojo in vrednote (delo, pripadnost, reševanje osebnih in družinskih problemov,...).

Ljudje s posebnimi potrebami so invalidi, slepi in slabovidni, gluhi, s poškodbami glave, ljudje z motnjo v razvoju in s težavami v duševnem zdravju ter drugače bolni,... Zanje sicer skrbijo nekatere ustanove in društva predvsem v mestu, drugod pa so ti ljudje tudi zaradi različnih infrastrukturnih ovir pogosto prikrajšani. Težave predstavlja tudi slaba povezanost različnih institucij, ki delujejo na tem področju. Podobno velja tudi za posameznike z motnjo v razvoju in za tiste s težavami v duševnem zdravju, ki potrebujejo pomoč in podporo zato, da bi lahko živeli z ostalimi enakovredno življenje. Iz analize je razvidna potreba po prilagoditvah infrastrukture in storitev za osebe s posebnimi potrebami.

Navezava ključnih razvojnih potreb na posamezne ukrepe je razviden iz spodnje slike.

Slika 2: Shematski prikaz navezave ključnih potreb in ukrepov

5. Opis SLR, njenih ciljev in ukrepov, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

5.1 Opis ciljev in ukrepov SLR, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

Strategija lokalnega razvoja LAS V OBJEMU SONCA (SLR) je zasnovana celovito, razvojno in trajnostno. Pri oblikovanju strategije smo upoštevali pristop »od spodaj navzgor«, pri čemer so bile pri opredeljevanju programskega dela upoštevane zahteve in cilji ključnih strateških dokumentov.

SLR se osredotoča na trajnostne oblike lokalnega podjetništva, razvoj osnovnih storitev, dvig kakovosti življenja, pametne vasi, inovacije, turizem, varovanje naravne in kulturne dediščine, okoljske in podnebne rešitve na podeželju, revitalizacijo javnih površin za skupno uporabo, medgeneracijsko sodelovanje, skrb za starejše, mlade in druge prikrajšane skupine ter socialno vključenost vseh prebivalcev.

Cilja SLR:

- Za sklad ESRR: Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih, ki niso mestna naselja;
- Z sklad EKSRR: Spodbujanje zaposlovanja, rasti, enakosti spolov, vključno s participacijo žensk v kmetovanju, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželju, vključno s krožnim biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom.

Projekti iz sklada ESRR naslavlajo naslednje vsebine: podporo trajnostnim oblikam lokalnega podjetništva, inovacijam, (eko)turizma, varovanju naravne in kulturne dediščine, revitalizaciji javnih površin za skupno uporabo, preventivi in varovanju zdravja, medgeneracijskemu sodelovanju, krepitvi kompetenc, skrbi za starejše, mlade in druge prikrajšane skupine ter socialni vključenosti. Potrebno je upoštevati tudi, da morajo projekti prispevati k boljši kakovosti življenja lokalnega prebivalstva, zagotavljati ustrezno dostopnost storitev tako v urbanih središčih kot na podeželju, izboljšati področje dolgotrajne oskrbe in preventivnih zdravstvenih ukrepov, spodbujati medgeneracijsko sodelovanje, krepitev kompetenc ter skrb za prikrajšane skupine. Prav tako morajo projekti hkrati prispevati k doseganju ciljev SLR, okoljski trajnosti, socialni vzdržnosti, inovativnosti, enakopravnem vključevanju različnih partnerjev ter višji dodani vrednosti območja LAS.

Projekti iz sklada EKSRR prispevajo k naslednjim temam: socialna vključenost vseh prebivalcev na podeželju, spodbujanje zaposlovanja ter podjetništva na podeželju, razvoj osnovnih storitev, dvig kakovosti življenja, razvoj manjše infrastrukture na podeželju, razvoj koncepta Pametnih vasi, okoljske in podnebne rešitve na podeželju, spodbude ekološkemu (idr.) kmetovanju itd. Projekti morajo hkrati prispevati k doseganju ciljev SLR, okoljski trajnosti, socialni vzdržnosti, inovativnosti, enakopravnemu vključevanju različnih partnerjev ter višji dodani vrednosti območja LAS.

Podpirajo se lahko manjše investicije na podeželju, in sicer kot del projekta, s poudarkom na širšem pomenu za območje LAS ter dodani vrednosti za projekt, območje in prebivalce območja LAS.

Opis dodane vrednosti LEADER/CLLD za območje LAS in inovativnega pristopa SLR

S pristopom »od spodaj navzgor« so zaradi boljšega poznavanja lokalnih izzivov in potencialov aktivno vključeni deležniki na nižjih ravneh (deležniki iz lokalnega okolja), kar je ključnega pomena za zmanjšanje razvojnih razlik na lokalni ravni. V pripravo SLR so bili vključeni vsi zainteresirani predstavniki različnih sektorjev (javnega, ekonomskega in zasebnega). Na podlagi SWOT analize,

analize potreb in potencialov območja LAS ter prejetih projektnih predlogov smo določili ukrepe in kazalnike, ki jih bomo zasledovali s projekti. Že v sami fazi priprave (na delavnicah, srečanjih) so se lahko povezali potencialni partnerji s skupnimi idejami.

V okviru pristopa LEADER/CLLD se pričakuje **dvig socialnega kapitala**, ki se bo izkazoval zlasti z okrepljeno medsebojno podporo in zaupanjem ter povečanjem sodelovanja vseh deležnikov pri zasnovi in izvajanju pristopa od spodaj navzgor. V okviru izvajanja SLR se pričakuje okrepljeno **partnersko in medsektorsko sodelovanje** na lokalnih ravni, z izvajanjem operacij sodelovanja pa tudi okrepljeno medregionalno sodelovanje. S krepitvijo in opolnomočenjem lokalnih partnerstev se omogoča temelje za dolgoročno sodelovanje tudi na drugih področjih ter s tem tudi prenos znanja. Z aktivnim vključevanjem lokalnih akterjev se pričakuje bolj trajnostne operacije, saj le te izhajajo neposredno iz potreb lokalnega razvoja. Tako se pričakuje tudi večja trajnost delovnih mest in pospeševanja podjetništva, saj se bodo vzpostavljala delovna mesta, ki izhajajo iz realnih potreb okolja. Celoten proces izvajanja SLR spodbuja **inovativnost** – uporaba lokalnih virov in potencialov, povezovanje, mreženje, prenos primerov dobrih praks, digitalizacijo, koncept Pametnih vasi in iskanje novih ter inovativnih rešitev za lokalno okolje. Inovacije pomenijo razvoj novih produktov in pristopov, lahko pa tudi prenos in prilagoditev dobrih praks, znanj in izkušenj od drugod ter iskanje novih rešitev razvojnih problemov in aktiviranju razvojnih priložnosti. Spodbujalo se bo tudi **povezovanje v mreže**, kar predstavlja skupno razvijanje in izvajanje projektnih predlogov, izmenjavo izkušenj, dosežkov, znanja znotraj LAS in med ostalimi LAS-i ter krepitvi vezi med ljudmi, projekti in podeželskimi območji.

SLR prispeva k celovitemu razvoju območja (podeželja in urbanih območij), socialnim, ekonomskim in okoljskim ciljem in je **usklajena z nacionalnimi strategijami in razvojnimi programi**:

1. Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo (SN 2023–2027)

SLR je usklajena s SN 2023-2027 in prispeva k uresničevanju specifičnih ciljev in horizontalnega cilja razširjanja znanja, inovacij in digitalizacije. SLR sledi vsem usmeritvam SN 2023-2027 na področju pristopa LEADER/CLLD, ki je usmerjen predvsem v spodbujanje zaposlovanja ter podjetništva na podeželju, socialni vključenosti vseh prebivalcev, razvoj osnovnih storitev, dvig kakovosti življenja, razvoj manjše infrastrukture na podeželju, razvoj koncepta Pametnih vasi, okoljske rešitve na podeželju.

2. Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji (Program EKP)

SLR je usklajena s cilji Programa EKP in sledi vsem usmeritvam za podporo trajnostnim oblikam lokalnega podjetništva, inovacijam, turizmu, varovanju naravne in kulturne dediščine, revitalizaciji javnih površin za skupno uporabo, preventivi in varovanju zdravja, medgeneracijskemu sodelovanju, krepitvi kompetenc, skrbi za starejše, mlade in druge prikrajšane skupine ter socialni vključenosti.

3. Strategija razvoja Slovenije 2030 (SRS 2030)

SLR je usklajena s cilji in strateškimi usmeritvami SRS 2030, katere osrednji cilj je zagotoviti kakovostno življenje za vse. Uresničiti ga je mogoče z uravnoteženim gospodarskim, družbenim in okoljskim razvojem, ki upošteva omejitve in zmožnosti planeta ter ustvarja pogoje in priložnosti za sedanje in prihodnje rodove. Na ravni posameznika se kakovostno življenje kaže v dobrih priložnostih za delo, izobraževanje in ustvarjanje, v dostojnem, varnem in aktivnem življenju, zdravem in čistem okolju ter vključevanju v demokratično odločanje in soupravljanje družbe. Prav tako je SLR usklajena s strateškimi usmeritvami države za doseganje kakovostnega življenja, ki so: vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba, učenje za in skozi vse življenje, visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse, ohranjeno zdravo naravno okolje, visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in učinkovitosti upravljanja.

4. Strategija »od vil do vilic«

SLR je usklajena z usmeritvami Strategije »od vil do vilic«, ki obravnava izzive trajnostnih prehranskih sistemov, ob čemer priznava neločljive povezave med zdravimi ljudmi, zdravimi družbami in zdravim okoljem, kar pomeni priložnost za izboljšanje načina življenja, zdravja in okolja. Poudarek je na oblikovanju ugodnega prehranskega okolja, v katerem je lažje izbrati zdrave in trajnostne načine

prehranjevanja, kar bo pozitivno vplivalo na zdravje in kakovost življenja potrošnikov ter zmanjšalo z zdravjem povezane stroške družbe - sveže, trajnostno pridelane in manj predelane hrane, krajše dobavne verige. Potrošniki bi morali imeti možnost izbrati trajnostno hrano, vsi akterji v prehranski verigi pa bi morali trajnostnost razumeti kot odgovornost in priložnost.

5. Strategija za biotsko raznovrstnost do leta 2030

SLR je usklajena s Strategijo za biotsko raznovrstnost do leta 2030, ki podpira naložbe v naravni kapital, vključno z ohranjanjem z ogljikom bogatih habitatov in podnebju prijaznim kmetijstvom, saj zagotavljajo visoke gospodarske multiplikatorje in imajo pozitiven vpliv na podnebje. Biotska raznovrstnost je poleg tega osnova za zdravo in hranljivo prehrano ter izboljšuje možnosti preživetja na podeželju in kmetijsko produktivnost.

6. Listina EU o temeljnih človekovih pravicah

SLR je usklajena z Listino EU o temeljnih človekovih pravicah, ki zasleduje načela prepovedi diskriminacije, enakosti žensk in moških, pravice otrok in starejših, vključenost invalidov, socialna varnost in socialna pomoč, varovanje zdravja, dostop do storitev splošnega gospodarskega pomena, varstvo okolja.

7. Dolgoročna vizija za podeželska območja do leta 2040

SLR je usklajena z Dolgoročno vizijo za podeželska območja do leta 2040, izzivi in cilji, ki oblikujejo prihodnost podeželskih območij ter štiri dopolnjujoča se področja za ukrepanje: močnejše (dostop do storitev, socialne inovacije, opolnomočene skupnosti), povezano (digitalizacija, mobilnost), odporno (okoljska in socialna odpornost) in uspešno (trajnostna proizvodnja hrane, izkoriščanje lokalnih prednosti, znanj in priložnosti) podeželje.

8. Strategije slovenskega turizma 2022-2028

SLR je usklajena s Strategijo slovenskega turizma 2022-2028, ključnimi usmeritvami in ukrepi, ki se nanašajo na izboljšanje kakovosti storitev, boljše upravljanje, dvig kakovosti človeških virov in pogojev dela v slovenskem turizmu, kakovostnejše naložbe, zeleno in trajnostno ponudbo ne le v promocijskih akcijah, temveč tudi v praksi, segmente in produkte z višjo dodano vrednostjo, večjo stopnjo butičnosti, upoštevanje nosilne zmogljivosti narave ter narave in turističnih območij, vključevanje avtentičnih kulturnih elementov v turistično ponudbo, digitalno preobrazbo s ciljem večje učinkovitosti in povečanje verige vrednosti turizma. Vse s ciljem ustvarjanja višje dodane vrednosti za vse deležnike in pozitivnega vpliva na identiteto ter uspeh območja. Povezanost in usklajenost vseh deležnikov je ključna za doseganje višje stopnje konkurenčnosti in večje vrednosti za vse.

9. Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške) razvojne regije 2021-2027 (RRP 2021-2027)

SLR je usklajena s strateškimi cilji in ukrepi RRP 2021-2027, ki so usmerjeni v trajnostni gospodarski razvoj, trajnostna delovna mesta, izboljšano dostopnost, dvig kakovosti življenja s pestrejšo ponudbo storitev, dvig socialne vključenosti in trajnostno upravljanje s prostorom in viri. Prav tako SLR sledi razvojni viziji RRP 2021-2027, ki bo z znanjem in ohranjanjem kakovostnega naravnega okolja nudila privlačno in varno okolje, s krepitvijo inovativnosti in sinergijami med deležniki pa bo zagotavljala trajnostno in dinamično gospodarstvo.

Ukrepi SLR in izbira kazalnikov

Na podlagi izvedene analize stanja in SWOT analize, se je določilo potrebe in razvojne potenciale območja LAS, ki so podlaga za oblikovanje ukrepov in kazalnikov.

Ukrep	Kazalnik	Sklad	Dosežena vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2025 za EKSRRP/31. 12. 2024 za ESRR	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2029
UKREP 1: SPODBUJANJE LOKALNEGA PODJETNIŠTVA	R.39 Razvoj podeželskega gospodarstva: število podeželskih podjetij, vključno s podjetji na področju biogospodarstva, razvitih s podporo v okviru SKP	EKSRRP	0	5
	Število podprtih oziroma vzpostavljenih zaposlitev/mrež/dogodkov/produktov, ki so namenjeni spodbujanju lokalnega podjetništva	ESRR	0	10
UKREP 2: DVIG KVALITETE ŽIVLJENJA PREBIVALCEV IN OKOLJSKA TRAJNOST	R.27 Okoljska ali podnebna uspešnost zaradi naložb na podeželju: število operacij, ki prispevajo k ciljem na področju okoljske trajnosti, ter doseganje blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje na podeželju	EKSRRP	0	2
	R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP	EKSRRP	0	10%
	Število izobraževanj/usposabljanj/programov/produktov, ki so namenjeni varovanju okolja in zdravja ter ozaveščanju lokalnega prebivalstva za izboljševanje stanja okolja in zdravja	ESRR	0	5
UKREP 3: TRAJNOSTNI TURIZEM Z VAROVANJEM NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE	Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine	ESRR	0	5
	Število podprtih lokalnih turističnih prireditev/produktov/storitev/programov/m odelov/publikacij	ESRR	0	15
UKREP4: SOCIALNA VKLJUČENOST RANLJIVIH SKUPIN	R.42 Spodbujanje socialne vključenosti: število oseb, zajetih v projekte socialnega vključevanja, ki prejemajo podporo	EKSRRP	0	80
	Število izvedenih programov/delavnic/prireditev/dogodkov/usposabljanj/izobraževanj, namenjenih za socialno vključenost starejših, mladih in drugih ranljivih skupin	ESRR	0	15
	Število inovativnih partnerstev/programov/mrež za spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga	ESRR	0	3

Opis ukrepov

Ukrepi se bodo uresničevali iz dveh skladov:

- **Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP)** – V skladu s 7. členom Uredbe CLLD 2023-2027 bodo do sredstev iz sklada EKSRP upravičena območja izven naselij z več kakor 10.000 prebivalci. Izjemoma se lahko projekt, ki ne vsebuje naložbe, izvaja tudi v naseljih z več kakor 10.000, če takšen projekt koristi razvoju območja LAS. Ne glede na navedeno, so aktivnosti promocije, ki se izvaja v okviru projekta, upravičene na celotnem območju LAS.
- **Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR)** - V skladu s 7. členom Uredbe CLLD 2023-2027 bodo do sredstev iz sklada ESRR upravičena območja celotnega območja LAS.

UKREP 1: Spodbujanje lokalnega podjetništva

Cilj ukrepa je spodbuditi izvedbo podjetniških idej na podeželju in v urbanih središčih. Cilj je usmerjen k razvoju specializiranih podjetniških programov za dvig dodane vrednosti produktov in promocijo, razvoju programov za dvig kompetenc podjetnosti mladih in razvoju lokalnih produktov za trajnostni razvoj območja.

Predlagane aktivnosti:

- razvoj in vzpostavitev specializiranih podjetniških programov
- zasnova in razvoj programa za razvoj podjetnostnih kompetenc
- ozaveščanje mladih glede poklicev in deficitarnih poklicev
- povezana strokovna podpora pri identifikaciji in razvoju podjetniških idej
- projekti podpornega okolja za razvoj shem pomoči (npr. model za premostitveno financiranje projektov LAS)
- podpora mladim s pridobitvijo uporabnih kompetenc za lažjo vključitev na trg dela,
- usposabljanje ciljnih skupin za povečanje zaposljivosti
- trajnostni razvoj, ekološka pridelava
- podjetniške iniciative na področju ponudbe lokalne kulinarike,
- povezati lokalne proizvajalce
- vzpostavitev mreže ponudnikov lokalne ekološko pridelane hrane s ciljem zagotavljanja domačih lokalnih surovin v kulinarični ponudbi območja LAS
- razvoj in izdelava inovativnih produktov
- spodbuditev podjetniške iniciative na območju
- lokalna samooskrba, pridelava lokalne hrane s poudarkom na trajnostnih praksah kmetovanja
- vzpostavljanje kratkih dobavnih verig
- znamčenje lokalnih proizvodov in storitev pod okriljem kolektivnih tržnih znamk
- rokodelstvo
- trajnostno vrtnarjenje
- spoznavanje kmetovanja za otroke – življenje na kmetiji in pridelava hrane
- ohranjanje in obnova nasadov
- povečanje podjetnosti na podeželju (npr. prenočitvene kapacitete, apiturizem,...)
- vzpostavitev infrastrukture za lokalne proizvajalce
- projekti za dvig kakovosti pridelkov
- projekti za skupen razvoj, dvig prepoznavnosti in kakovosti
- interesno povezovanje in razvoj partnerstev

Ciljne skupine: mladi in drugi potencialni nosilci podjetniških idej, organizacije podpornega okolja, podjetja, brezposelne osebe, javni zavodi, nosilci kmetijskih dejavnosti, nosilci dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, raziskovalno-razvojne in izobraževalne organizacije ter nevladne organizacije.

Podpora iz skladov: EKSRP in ESRR

UKREP 2: Dvig kvalitete življenja prebivalcev in okoljska trajnost

Cilj ukrepa je izboljšati storitve in infrastrukturo za večjo dostopnost, revitalizirati javne površine za skupno rabo, spodbuditi potencialne za razvoj novih storitev na podeželju, razvoj in vzpostavitev koncepta Pametnih vasi, spodbujati razvoj inovativnih rešitev in izboljšati informiranost in ozaveščenost prebivalcev o pomenu varovanja okolja s težnjo po izboljšanju stanja okolja na področju varovanja naravnih virov in ravnanja z odpadki.

Predlagane aktivnosti:

- ureditev prostorov za druženje in razvoj storitev - revitalizacija površin za skupno rabo
- obnova in oživetje vaških jeder
- obnova in ureditev večnamenskih prostorov, centrov (manjše naložbe)
- samooskrbna skupnost
- razvoj podeželjskega turizma (apartmaji, hostel,...)
- razvoj in ureditev povezovalnih tematskih poti
- obnova in ureditev športnih objektov (manjše naložbe)
- razvoj in vzpostavitev koncepta Pametnih vasi – pilotne postavitev
- projekti vezani na ohranjanje in varovanje okolja (npr. digitalizacija ekoloških otokov, optimizacija odvozov odpadkov,...)
- spodbujanje trajnostnih načinov mobilnosti
- vzpostavitev skupnostnega sistema razpršenega hotela - digitalna platforma za upravljanje in promocijo kapacitet
- razvoj dejavnosti za prosti čas ter z njimi povezana mala infrastruktura za javno uporabo
- razvoj rekreacijske infrastrukture za javno uporabo (npr. plezališča,...)
- organizacija dogodkov, festivalov, delavnic, prireditev za dvig kvalitete življenja prebivalcev
- informiranje in osveščanje prebivalcev na območju LAS
- ozaveščanje/usposabljanje za širšo javnost in za posamezne ciljne skupine kot so npr. šole, podjetja, kmetije, o trajnostni rabi naravnih virov in na področju varovanja okolja in prilagajanju na podnebne spremembe

Ciljne skupine: občine, krajevne skupnosti, lokalno prebivalstvo in kmetije, društva, podjetja, javni zavodi, šole

Podpora iz skladov: EKSRP in ESRR

Ukrep 3: Trajnosti turizem z varovanjem naravne in kulturne dediščine

Cilj ukrepa je spodbujati razvoj trajnostne oblike turizma, krepiti povezovanje za oblikovanje produktov in storitev z visoko dodano vrednostjo, ohranjanje biotske raznovrstnosti, varovanje in revitalizacija naravne in kulturne dediščine, izkoriščanje potencialov za razvoj turizma in novih turističnih produktov (povezovanje narave in kulturne dediščine ter kmetijske panoge).

Predlagane aktivnosti:

- ureditev in opremljanje počivališč ob kolesarski stezi z urbano opremo (manjše naložbe)
- razvoj, vzpostavitev in nadgradnja kampov (manjše naložbe)
- postavitev pametnih postajališč za avtodome (manjše naložbe)
- ohranjanje in revitalizacija naravne in kulturne dediščine (manjše naložbe)
- ohranjanje naravnih danosti, naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti ter spodbujanje priložnosti za trajnostni turistični razvoj območja v povezavi s kmetijsko dejavnostjo in dediščino
- ozaveščanje prebivalcev o pomenu ohranjanja narave in varovanih območij
- ureditev tematskih poti, parkov (označitve, urbana oprema, ureditve,...)
- ureditev dostopov do naravne in kulturne dediščine, razglednih točk
- postavitev info turističnih tabel

- razvoj novih programov/produktov (npr. za ohranjanje tradicij,..)
- digitalizacija dediščine
- revitalizacija dediščine opekarstva in valorizacija glinokopov
- ureditev in revalorizacija arheološkega območja
- ohranjanje in obnova suhozidov
- razvoj, ohranjanje in spodbujanje nadaljnjega razvoja kulture - kulturno- umetniški dogodki/programi/produkti
- e-mobilnost
- ozaveščanje ponudnikov
- povezovanje turistične in enogastronomske ponudbe
- organizacija festivalov, delavnic, dogodkov za promocijo turizma/agroturizma
- promocija lokalnih vinarjev

Ciljne skupine: lokalni prebivalci, javni zavodi za turizem, občine, kmetje, NVO-ji (turistična društva, kulturna društva, športna društva, zavodi) in razvojne agencije.

Podpora iz sklada: ESRR

Ukrep 4: Socialna vključenost ranljivih skupin

Cilj ukrepa je razvoj socialnih storitev in naložb za socialno vključenost za boljšo kakovost življenja ranljivih skupin, spodbuditi medgeneracijsko sodelovanje posameznikov za prenos znanj in življenjskih izkušenj, solidarnost ter medsebojna pomoč in izboljšati raven socialne varnosti in aktivnega staranja, preživljanja prostega časa in zdrav življenjski slog.

Predlagane aktivnosti:

- aktivnosti vezane na prilagoditev dostopnosti javne infrastrukture
- informativna in digitalna dostopnost za vse ranljive skupine
- celovito informiranje in svetovanje najbolj prikrajšanim skupinam
- spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga
- medgeneracijsko povezovanje in preprečevanje osamljenosti starejših
- spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja in prenosa znanj med generacijami za boljšo socialno vključenost in lažji nastop na trgu dela – prenos izkušenj in kompetenc na mlajše generacije
- spodbujanje medgeneracijskega prostovoljstva
- ustvarjanje pogojev za izvajanje programov in storitev (oprema)
- priprava programov za večjo vključenost starejših, mladih, oseb s posebnimi potrebami
- spodbujanje športne in telesne aktivnosti mladih, žensk
- povezovanje institucij za razvoj celovitih rešitev
- izvajanje inovativnih programov za izboljšanje in okrepitev zdravja
- aktivnosti in programi vezani na izboljšanje kvalitete življenja uporabnikov – spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga (npr. motorično-gibalni park, učni čebelnjaki, terapije,..)
- priprava in prilagajanje programov za vključevanje oseb s posebnimi potrebami (aktivno staranje, promocija zdravega načina življenja, aktivno preživljanje prostega časa ter športno-rekreativne aktivnosti za ohranjanje zdravja)
- izvajanje programov za otroke, mlade in družine
- aktivnosti vezane na vzgojo otrok in mladih za pozitiven odnos do življenja, kulture in ohranjanje kulturne dediščine
- ureditev prostorov za medgeneracijsko druženje
- zagotavljanje primernih prostorov za preživljanje prostega časa
- informiranje, izvajanje delavnic, predavanj.

Ciljne skupine: mladi, ženske, starejši, osebe s posebnimi potrebami, osebe v stiski, institucije, ki delujejo na področju socialnega varstva, prebivalstvo, lokalne skupnosti, društva.

Podpora iz skladov: EKSRP in ESRR

5.2 Opis izvajanja operacij

LAS bo izvajal operacije, ki ustrezajo usmeritvam Strategije lokalnega razvoja, v skladu z določeno 34 (1)(b) Uredbe 2021/1060/EU, to je izvajanje operacij, vključno z dejavnostmi sodelovanja in njihovo pripravo, izbranih v okviru Strategije lokalnega razvoja.

Projekti se bodo financirali iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR). LAS bo podpiral in izvajal operacije z dodano vrednostjo za območje LAS. Operacije (projekti) bodo morali biti skladeni s cilji skladov EKSRP in ESRR in morajo naslavljaliti potrebe določene v SLR ter zasledovati ukrepe SLR.

Podpora iz sklada EKSRP bo usmerjena k izvajanju SN 2023–2027, intervencije LEADER, in specifičnega cilja SC8: »Spodbujanje zaposlovanja, rasti, enakosti spolov, vključno s participacijo žensk v kmetovanju, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželju, vključno s krožnim biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom«.

Projekti sofinancirani iz sklada EKSRP bodo prispevali k naslednjim temam: socialna vključenost vseh prebivalcev, spodbujanje zaposlovanja ter podjetništva, razvoj osnovnih storitev, dvig kakovosti življenja, razvoj manjše infrastrukture na podeželju, razvoj koncepta Pametnih vasi, okoljske in podnebne rešitve na podeželju, spodbude ekološkemu (idr.) kmetovanju itd.

Projekt, ki je upravičen v okviru drugih intervencij SN 2023–2027 oziroma je financiranje možno preko drugih finančnih podpor, se lahko podpira preko podpore za izvajanje projektov v okviru intervencije LEADER, če je takšna potreba prepoznana v SLR in izkazuje dodano vrednost za razvoj lokalnega območja, kot so dvig socialnega kapitala, upravljanja ali prispeva k rezultatu projekta (npr. skupni interes, skupina upravičencev, dostop javnosti do rezultatov projekta, inovativne značilnosti projekta na lokalni ravni, integrirani projekti).

Podpora iz sklada ESRR bo usmerjena k izvajanju Programa EKP 2021-2027, in specifičnega cilja 9.2: »Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti..«

Projekti sofinancirani iz sklada EKSRP bodo prispevali k naslednjim temam oz. naslavljalili naslednje vsebine: podporo trajnostnim oblikam lokalnega podjetništva, inovacijam, turizmu, varovanju naravne in kulturne dediščine, revitalizaciji javnih površin za skupno uporabo, preventivi in varovanju zdravja, medgeneracijskemu sodelovanju, krepitvi kompetenc, skrbi za starejše, mlade in druge prikrajšane skupine ter socialni vključenosti.

Vse podprte operacije morajo izpolnjevati zakonodajne pogoje ter upoštevati upravičene stroške glede na sklad. Predvideno je, da se vsi ukrepi izvajajo v partnerstvih, saj pridobijo partnerski projekti in projekti, ki koristijo lokalnemu območju več točk kot individualni. S tem se predvideva doseči tudi multiplikacijske učinke za lokalni razvoj. Upravičenci do podpore so LAS, fizične in pravne osebe.

Za sklad ESRR velja, da projekti pri katerih se pričakuje sofinanciranje večje javne infrastrukture (osnovna cestna in komunalna infrastruktura) ter druge aktivnosti, ki sodijo med osnovne naloge, ki so jih v skladu z zakonom o lokalni samoupravi dolžne zagotavljati in financirati občine, niso upravičeni do sofinanciranja. Za EKSRP sklad naložbe v veliko infrastrukturo niso upravičene. Podpirajo se lahko manjše investicije na podeželju, in sicer kot del projekta, s poudarkom na širšem pomenu za območje LAS ter dodani vrednosti za projekt, območje in prebivalce območja LAS. Projekt, ki je upravičen v okviru drugih intervencij SN SKP, se lahko podpira preko intervencije LEADER, če izkazuje dodano vrednost za razvoj lokalnega območja kot je dvig socialnega kapitala, upravljanja ali prispevek k rezultatu projekta (skupni interes, dostop javnosti do rezultatov projekta, inovativne značilnosti projekta na lokalni ravni). V tem primeru so upravičenci do podpore skupina fizičnih ali skupina pravnih oseb, ki izvaja operacijo za skupno korist oziroma uporabo. Za skupino fizičnih in skupino pravnih oseb se v takem primeru šteje skupina, ki je sestavljena najmanj iz treh članov.

LAS V obsegu sonca bo v okviru SLR izvajal več vrst operacij (projektov), katerih rezultati prispevajo k uresničevanju ciljev in ukrepov, določenih v SLR, in sicer:

- a) projektov izbranih na podlagi javnega poziva**, ki ga objavi LAS, potrjen v skladu z uredbo, ki določa delovanje lokalnih akcijskih skupin in potrditev SLR,
- b) projektov, katerih upravičenec je LAS,**
- c) pripravi in izvajanju projektov sodelovanja LAS.**

Projekti bodo izbrani in potrjeni s strani organov LAS na podlagi nediskriminatornega in preglednega izbirnega postopka. Pri odločanju o izboru projektov na ravni organa odločanja LAS, to je na ravni upravnega odbora, noben od treh sektorjev ne prevladuje in ne nadzoruje odločitev o izbiri projekta. To pomeni, da na ravni odločanja nobeden od sektorjev v upravnem odboru LAS nima več kot 49 % glasovalnih pravic in da pri odločitvi o izbiri projekta najmanj 50 % glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi. Pri tem se bo smiselno uporabljalo določbe zakona, ki ureja integriteto in preprečevanje korupcije. Pri ocenjevanju in odločanju o posameznem projektu se mora izločiti vsak, ki je kakorkoli povezan s prijaviteljem projekta. Pri izbirnem postopku se upošteva preprečevanje navzkrižja interesov, skladno z zakonom, ki ureja integriteto in preprečevanje korupcije. O izboru vsakega projekta odloča upravni odbor LAS, kot je določen z odobreno SLR.

O poteku izbirnega postopka projektov bo zagotovljena revizijska sled tako, da bo mogoče kadarkoli ugotoviti celoten potek postopka. Pri postopkih izbora projektov v okviru SLR se smiselno upošteva določbe zakona, ki ureja splošni upravni postopek.

Pri določitvi meril za izbor projektov se upošteva, da temeljijo na prispevku k:

1. doseganju cilja in namena intervencije LEADER/CLLD,
2. doseganju ciljev in ukrepov SLR,
3. okoljski trajnosti,
4. socialni vzdržnosti,
5. enakopravni vključenosti različnih partnerjev,
6. inovativnosti,
7. vplivu oziroma dodani vrednosti na območje LAS ter
8. družbeni spremembi ter k dvigu družbene ozaveščenosti (za sklad ESRR).

Merila za izbor projektov v okviru SLR, natančen postopek izbora in potrjevanja projektov, vključno z opisom zagotavljanja transparentnosti in preprečevanja konfliktov interesa ter drugi opisi izbora bodo določeni s PRAVILNIKOM O MERILIH IN POSTOPKU ZA IZBOR OPERACIJ PRI LAS V OBJEMU SONCA, ki bo pripravljen po sprejemu predpisa oz. uredbe, ki bo urejala izvajanje pristopa LEADER/CLLD.

5.2.1 Operacije izbrane na podlagi javnega poziva

Postopek izbora operacij na podlagi izvedbe javnega poziva za izbor operacij

1. Vodilni partner v sodelovanju z upravnim odborom upošteva splošne akte LAS in druge predpise pripravi javni poziv LAS in razpisno dokumentacijo.
2. Upravni odbor LAS obravnava in potrdi čisto pis vsakega javnega poziva ter določi način in datum objave.
3. Vodilni partner LAS, v imenu LAS, na spletni strani LAS www.las-vobjemusonca.si objavi javni poziv za izbor operacij skupaj z razpisno dokumentacijo. Javni poziv se objavi za vsak sklad dvakrat oz. do porabe sredstev, lahko pa upravni odbor določi, da se javni pozivi objavljajo po drugačni dinamiki. Obvestilo o javnem pozivu se objavi tudi v medijih.
4. LAS objavi javni poziv za izbor operacij najmanj en mesec pred izborom operacij, kar pomeni, da je javni poziv odprt najmanj 30 dni.
5. Vodilni partner nudi fizičnim in pravnim osebam, ki želijo predlagati operacijo za sofinanciranje, dodatne informacije in svetovanje pri identifikaciji ukrepa in sklada, ki bi operacijo lahko financiral.

6. Vodilni partner nudi fizičnim in pravnim osebam, ki želijo predlagati operacijo za sofinanciranje, dodatna pojasnila v zvezi z javnim pozivom najkasneje do treh dni pred potekom roka za prijavo.
7. Odpiranje prejetih vlog poteka v roku osmih dni od dneva zaprtja javnega poziva. Vodilni partner odpira samo v roku oddane in pravilno označene ovojnice. Nepravočasno prispele ali nepravilno označene ovojnice evidentira ter jih s spremnim dopisom neodprte vrne prijavitelju. Take vloge se zavrne. Dokazila, da so bile vloge nepravočasne, oziroma nepravilno označene, so sestavni del dokumentacije o vodenju postopka. Odpiranje prejetih vlog ni javno. Vloge odpira Vodilni partner, ki preverja administrativno popolnost vlog. Vloga je administrativno popolna, kadar so priloženi vsi zahtevani dokumenti.
8. Vodilni partner pisno pozove prijavitelje, ki niso oddali popolnih vlog, k njihovi dopolnitvi. V pozivu k dopolnitvi Vodilni partner določi rok za dopolnitev, ki ne sme biti krajši od osmih delovnih dni od datuma posredovanja poziva za dopolnitev. Pozivi za dopolnitev vlog se pošiljajo po elektronski pošti na naslov, ki ga je prijavitelj navedel v vlogi. Prijavitelji dopolnitve pošljejo po pošti priporočeno na poslovni naslov Vodilnega partnerja. Vsebinske dopolnitve vlog niso dovoljene. Vodilni partner pri določanju rokov za dopolnitev vloge in pri odločitvi o vlogi smiselno upošteva določbe zakona, ki ureja splošni upravni postopek. Nepopolne vloge, ki jih prijavitelji v navedenem roku ne dopolnijo, se s sklepom upravnega odbora zavrnejo. Po pregledu prejetih dopolnitev Vodilni partner pripravi poročilo ter posreduje vloge, ki so administrativno popolne v pregled in ocenjevanje Ocenjevalni komisiji.
9. Ocenjevalna komisija pregleduje vsebinsko ustreznost oz. upravičenost prijav na javne pozive LAS in pripravi poročilo za vodilnega partnerja in upravni odbor. Vodilni partner po prejemu poročila (zapisnika) Ocenjevalne komisije pozove prijavitelja, ki je oddal vlogo, pri kateri izpolnjevanje pogojev za upravičenost ni jasno, da jo dopolni oz. razjasni v roku, kot ga je določila Ocenjevalna komisija. Poziv iz te točke se posreduje pisno po pošti na način, ki izkazuje, kdaj ga je prijavitelj prejel, to je s povratnico na naslov, kot ga je prijavitelj navedel v vlogi. Ocenjevalna komisija po poteku zadnjega roka za razjasnitev vlog pregleda prejete dopolnitve oz. razjasnitve in o tem pripravi poročilo (zapisnik) za Upravni odbor LAS in vodilnega partnerja. O pritožbi prijaviteljev zoper odločitve Ocenjevalne komisije glede njihove vloge dokončno odloči Upravni odbor LAS. Odločitev je dokončna. Pritožbeni postopki morajo biti končani pred odločanjem Upravnega odbora LAS o sofinanciranju operacij.
10. Ocenjevalna komisija oceni vloge v skladu s pogoji upravičenosti in specifičnimi merili za izbor operacij ter izdela poročilo o pregledu prejetih vlog, v katerem določi oceno posamezne.
11. Upravni odbor na podlagi poročila Ocenjevalne komisije izbere operacije za sofinanciranje ter izda sklep o izboru oz. neizboru posamezne operacije.
12. Vodilni partner obvesti prijavitelje o odločitvi glede sofinanciranja predlagane operacije. Pri vsebini obvestila se smiselno uporablja določbe zakona, ki ureja splošni upravni postopek (obvestilo ima uvod, izrek, obrazložitev in pravni pouk).
13. Prijavitelji se lahko zoper odločitev upravnega odbora pritožijo v 15 dneh od prejema obvestila. O pritožbi na 1. stopnji odloča Upravni odbor LAS v tridesetih dneh od vložitve pritožbe. O pritožbi na 2. stopnji odloča Skupščina LAS. Odločitev Skupščine LAS je dokončna.
14. Če prijavitelj, izbran za sofinanciranje, sporoči, da predlagane operacije ne bo izvedel, se šteje, da njegova vloga ni bila vložena in se za sofinanciranje izbere naslednjega prijavitelja, glede na dosežen skupen znesek točk po specifičnih merilih.
15. Ko je odločitev o izboru posamezne operacije za sofinanciranje s strani Upravnega odbora LAS dokončna, vodilni partner, v imenu LAS, posreduje predloge operacij za sofinanciranje v potrditev organu, pristojnemu za končno odobritev operacije in sicer Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (če gre za operacijo, ki se sofinancira iz EKSRP) ali Ministrstvu za kohezijo in regionalni razvoj (če gre za operacijo, ki se sofinancira iz ESRR).
16. Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja oziroma Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj odločita o odobritvi oziroma zavrnitvi projekta, obvestilo o odločitvi pa se posreduje vodilnemu partnerju LAS. ARSKTRP odloči v skladu z zakonom, ki ureja kmetijstvo, in izda odločbo o pravici do sredstev. MKRR z upravičencem, ki mu je bila odobren projekt za sofinanciranje s sredstvi ESRR, sklene pogodbo o sofinanciranju, v skladu s predpisi kohezijske politike.

5.2.2 Operacije, katerih upravičenec je LAS

Operacije, katerih upravičenec je LAS, se izberejo neposredno, brez javnega poziva za izbor operacij. LAS lahko pobude iz lokalnega okolja uresničuje v sodelovanju s partnerji in strokovnimi institucijami na območju LAS, tako da pripravi in izvaja operacije, katerih upravičenec je LAS. Te operacije morajo biti v skladu z odobreno SLR, morajo izkazati korist za celotno območje LAS in je to v interesu območja in uresničevanja ciljev SLR.

LAS pri tem zagotavlja načelo ločevanja funkcij in preprečevanja navzkrižja interesov.

Postopek izbora operacij LAS:

1. Predlog operacije, ki jo izvaja LAS, pripravi vodilni partner LAS.
2. Vodilni partner LAS pripravi predlog operacije na osnovi prepoznanih potreb in priložnosti na območju, na pobudo Upravnega odbora ali drugih članov LAS. Pri pripravi predloga operacij se upošteva merila za izbor operacij.
3. Vodilni partner predlog operacije posreduje upravnemu odboru v odločanje ali se jo izbere in potrdi za sofinanciranje, pri čemer mora za veljavnost takšne odločitve glasovati najmanj polovica članov Upravnega odbora, ki niso predstavniki javnega sektorja.
4. Če upravni odbor LAS predlog operacije izbere in potrdi za sofinanciranje, vodilni partner, v imenu LAS, posreduje predlog operacije za sofinanciranje v potrditev organu, pristojnemu za končno odobritev operacije in sicer Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (če gre za operacijo, ki se sofinancira iz EKSRP) ali Ministrstvu za kohezijo in regionalni razvoj (če gre za operacijo, ki se sofinancira iz ESRR).
5. Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja oziroma Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj odloči o odobritvi oziroma zavrnitvi operacije, obvestilo o odločitvi pa se posreduje vodilnemu partnerju LAS. ARSKTRP odloči v skladu z zakonom, ki ureja kmetijstvo, in izda odločbo o pravici do sredstev. MKRR z upravičencem, ki mu je bila odobrena operacije za sofinanciranje s sredstvi ESRR, sklene pogodbo o sofinanciranju, v skladu s predpisi kohezijske politike.

5.2.3 Operacije sodelovanja LAS

LAS načrtuje tudi operacije sodelovanja LAS. Operacija sodelovanja je lahko izvedena med LAS znotraj Republike Slovenije kot tudi v sodelovanju s tujimi LAS in partnerji. Posamezna operacija mora biti skladna s cilji zadevnega sklada in prispevati k uresničevanju ciljev, določenih v SLR.

V tem programskem obdobju se bodo projekti sodelovanja sofinancirali iz sklada EKSRP. V času priprave SLR se je vodilni partner udeležil srečanj oz. sestankov s slovenskimi LAS na temo operacij sodelovanja z namenom oblikovanja potencialnih vsebin za projekte sodelovanja.

Načrtovane vsebine, ki bodo podprte preko projektov sodelovanja so naslednje:

- izmenjava izkušenj in znanja ter njihova implementacija na območju LAS, razvoj in trženje storitev in proizvodov, oblikovanje skupnih produktov in njihovo učinkovito trženje, oblikovanje kratkih dobavnih verig hrane in njihova uporaba na lokalnih trgih (produktih, storitvah),
- spodbujanje in promocija samooskrbe, pridelava lokalne hrane s poudarkom na trajnostnih praksah kmetovanja, vzpostavljanje kratkih dobavnih verig in znamčenje lokalnih proizvodov in storitev pod okriljem kolektivnih tržnih znamk ter rokodelstvo,
- krepitev regijskih znamk in prenos dobrih praks med posameznimi območji in koncepti.

Postopek izbora operacij sodelovanja LAS:

1. vodilni partner LAS na osnovi identificiranih priložnosti na območju, na osnovi predloga članov LAS ali izraženega interesa s strani drugih LAS pripravi predlog operacij sodelovanja,
2. če je potrebno, vodilni partner LAS preveri interes za izvajanje operacij pri drugih LAS ter pripravi seznam zainteresiranih partnerjev,
3. predlog operacij sodelovanja se obravnava na upravnem odboru. Upravni odbor razpravlja o vsebini operacij ter po potrebi podaja vsebinske pripombe,
4. upravni odbor odloča in izbere operacije sodelovanja in obvesti skupščino o izbrani operaciji,
5. Če upravni odbor LAS predlog operacije sodelovanja LAS izbere in potrdi za sofinanciranje, vodilni partner, v imenu LAS, posreduje predlog operacije za sofinanciranje v potrditev organu,

pristojnemu za končno odobritev operacije in sicer Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja.

6. Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja odloči o odobritvi oziroma zavrnitvi operacije in izda odločbo o pravici do sredstev.

5.2.4 Dodana vrednost pristopa LEADER/CLLD za območje LAS

Izvajali se bodo projekti z dodano vrednostjo za območje LAS. Dodana vrednost pristopa LEADER/CLLD se bo na območju LAS V objemu sonca odražala na naslednje načine:

- **Izboljšanje socialnega kapitala** bomo na območju LAS dosegli z gradnjo zaupanja med člani LAS in s širšo javnostjo. Z novimi lokalnimi partnerstvi in skupnimi projekti bomo spodbujali vključevanje različnih akterjev iz javnega, ekonomskega in civilnega sektorja za naslavljanje skupnih izzivov območja. Organizirali bomo skupne dogodke, ustvarjali priložnosti za sodelovanje in spodbujali vključevanje ranljivih ciljnih skupin iz območja LAS.
- **Izboljšanje lokalnega upravljanja** bo zajemalo transparentnost delovanja. To bomo dosegli z zagotavljanjem dostopa do informacij o LAS preko spletne strani LAS in lokalnih komunikacijskih kanalov. V lokalno upravljanje oz. v organe LAS bomo vključevali predstavnike vseh treh sektorjev, predstavnike različnih interesnih skupin in organizacij z območja LAS. Posebno pozornost bomo namenili mladim in ženskam. Izvajali bomo vodenje in spremljanje projektov. Za bodoče upravičence in širšo javnost bomo organizirali javne predstavitve, delavnice, ogledе dobrih praks ter spodbujali prenos inovativnih znanj v lokalno okolje LAS.. Zaposleni pri vodilnem partnerju se bomo udeleževali izobraževanj, posvetov, srečanj,...
- **Za zboljšanje rezultatov in učinkov** pristopa LEADER/CLLD bomo **spodbujali sodelovanje lokalnih akterjev**, vključevali lokalne prebivalce, organizacije in skupnosti z območja LAS v celoten proces odločanja, priprave in izvajanja projektov, ki bodo prilagojeni konkretnim lokalnim potrebam. Pri tem bomo upoštevali lokalne posebnosti in možnosti območja LAS ter možne povezave oz. sinergije med posameznimi projekti in zahtevnejšimi strategijami, ki na ravni države in Evropske unije odgovarjajo na ključna vprašanja sodobne družbe. Spodbujali bomo partnerstva med različnimi akterji na lokalni ravni, tako iz javnega, ekonomskega kot civilnega sektorja, kar bo krepilo povezovanje, izmenjavo virov, znanja in izkušenj ter sodelovanje pri pripravi in izvajanju skupnih, kolektivnih projektov.
- **Zagotavljanje trajnosti projektov**, kar pomeni, da bomo v LAS spodbujali načrtovanje, izvajanje in vzdrževanje projektnih rezultatov na način, ki omogoča dolgoročne pozitivne učinke in koristi za družbo. Spodbujali bomo nadaljnji razvoj perspektivnih projektov, ki imajo širše koristi za območje LAS.
- **Spodbujanje inovativnosti** med lokalnimi akterji na območju LAS bo ključno za trajnostni razvoj območja LAS na vseh področjih vsebinskih ukrepov, ki so vključeni v Strategijo lokalnega razvoja. Lokalne akterje bomo spodbujali, da oblikujejo **nove in inovativne rešitve pri reševanju potreb**, razmišljajo izven ustaljenih okvirov in iščejo inovativne rešitve za izzive, s katerimi se soočajo v svojem vsakdanjem življenju. To lahko vključuje nove načine sodelovanja med različnimi deležniki, uporabo naprednih tehnologij, trajnostne pristope k razvoju, uvajanje novih produktov ali storitev ter druge inovativne pristope, ki prispevajo k razvoju lokalne skupnosti.

6. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR

Poglavje bomo pripravili, ko se bodo zaključile vse aktivnosti vezane na pripravo SLR.

Opisali bomo kako smo vključevali lokalne akterje, kako se je vključilo člane LAS (obstoječe ali nove) in druge zainteresirane institucije, ki delujejo na območju LAS.

7. Opis sistema upravljanja LAS, vključno z upravljanjem, spremljanjem in vrednotenjem, ki dokazujejo zmogljivost LAS za izvajanje SLR

7.1 Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in navedba kadrovskih zmogljivosti, virov financiranja, izkušenj in znanj

Uredba o delovanju lokalnih akcijskih skupin in potrditvi strategij lokalnega razvoja za programsko obdobje do leta 2027 v 6. členu 9. odstavka omogoča, da člani LAS med seboj izberejo vodilnega partnerja. LAS ni pravna oseba in za svoje delovanje potrebuje vodilnega partnerja, ki bo združenje zastopal v upravnih in finančnih zadevah in opravljal zanj druge naloge, potrebne za doseg namena LAS.

7.1.1 Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS

Upravni odbor je na svoji 1. seji Upravnega odbora dne 20. 2. 2023, v skladu z 11. odstavkom 13. člena POGODBE O USTANOVITVI IN DELOVANJU POGODBENEGA PARTNERSTVA LOKALNE AKCIJSKE SKUPINE LAS V OBJEMU SONCA, ki opredeljuje naloge Upravnega odbora, obravnaval izbor vodilnega partnerja. Člani upravnega odbora so pri odločanju o izbiri vodilnega partnerja upoštevali dejstvo, da le-ta zastopa LAS v upravnih in finančnih zadevah ter zagotavlja strokovno in administrativno podporo delovanju LAS. Upoštevali so tudi to, da mora biti vodilni partner kadrovsko, finančno in upravno sposoben voditi LAS in mora imeti izkušnje in znanja za opravljanje vseh nalog. Za vodilnega partnerja je bila izbrana RRA SEVERNE PRIMORSKE Regijska razvojna agencija d.o.o. Nova Gorica, ki je naloge upravljavca LAS zelo uspešno izvajala že v programskem obdobju 2007-2013 in v programskem obdobju 2014-2020 in ima zato najbolj ustrezne izkušnje in znanja za opravljanje vseh nalog. Poleg tega pa je tudi kadrovsko, finančno in upravno sposobna voditi LAS.

Skupščina LAS V objemu sonca, ki vključuje vse člane LAS, je na svoji 1. seji Skupščine dne 20. 2. 2023, v skladu z 7. odstavkom 12. člena POGODBE O USTANOVITVI IN DELOVANJU POGODBENEGA PARTNERSTVA LOKALNE AKCIJSKE SKUPINE LAS V OBJEMU SONCA, ki opredeljuje naloge Skupščine, obravnavala potrjevanje vodilnega partnerja. Pri tem je bilo upoštevano, da so se člani LAS odločili za nadaljevanje dela LAS iz programskega obdobja 2014 – 2020 in da je Upravni odbor za vodilnega partnerja izbral RRA SEVERNE PRIMORSKE Regijsko razvojno agencijo severne Primorske d.o.o. Nova Gorica, ki je bila vodilni partner LAS že pretekli dve programski obdobji.

Na seji je bila tudi omogočena možnost članom, da podajo svoje predloge vodilnega partnerja. Ker dodatnih predlogov za vodilnega partnerja ni bilo, so prisotni člani seje Skupščine z javnim glasovanjem z dvigom rok soglasno izbrali in potrdili RRA SEVERNE PRIMORSKE Regijsko razvojno agencijo severne Primorske d.o.o. Nova Gorica za vodilnega partnerja LAS V OBJEMU SONCA.

Sprejet je bil sledeči sklep:

»Skupščina LAS V objemu sonca je potrdila izbor vodilnega partnerja RRA SEVERNE PRIMORSKE Regijska razvojna agencija d.o.o. Nova Gorica (v nadaljevanju vodilni partner), ki ga je na 1. redni seji dne 20.2.2023 izbral Upravni odbor.«

Glasovanje vseh prisotnih 58 članov:

- Javni sektor: 13 ZA / 0 PROTI / 0 ZADRŽANI
- Ekonomski sektor: 20 ZA / 0 PROTI / 0 ZADRŽANI
- Civilni sektor: 25 ZA / 0 PROTI / 0 ZADRŽANI.

RRA SEVERNE PRIMORSKE Regijska razvojna agencija severne Primorske d.o.o. Nova Gorica je bila izbrana in potrjena na podlagi izkazanih kadrovskih zmogljivosti s katerimi bo zagotovila operativno delovanje, bogatih izkušenj in znanji na področju lokalnega razvoja, 15 let dela na LADER/CLLD, virov financiranja, dokazil, da ni v likvidnostnih težavah...

Lokalno partnerstvo LAS V OBJEMU SONCA je dne 1. 3. 2023 z vodilnim partnerjem sklenilo POGODBO O NALOGAH VODILNEGA PARTNERJA PRI POGODBENEM PARTNERSTVU LAS V OBJEMU SONCA. S to pogodbo se je tudi uredilo obseg nalog, ki jih bo vodilni partner izvajal za LAS, in njihovo finančno ovrednotenje. LAS bo vodilnemu partnerju povrnila stroške, ki mu bodo nastali pri opravljanju nalog po tej pogodbi in v okviru, kot jih določajo veljavni predpisi s področja lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost (LEADER, CLLD) – Uredba CLLD in morebitni drugi predpisi.

7.1.2 Opis kadrovskih kapacitet, finančnih virov, izkušenj in znanj vodilnega partnerja

Osnovni podatki vodilnega partnerja:

Institucija:	RRA SEVERNE PRIMORSKE Regijska razvojna agencija d.o.o. Nova Gorica (skrajšana firma: RRA SEVERNE PRIMORSKE d.o.o. Nova Gorica)
Naslov:	Kromberk, Cesta 25. junija 1F, 5000 Nova Gorica
Zakoniti zastopnik:	Črtomir Špacapan, direktor
Telefon:	05 330 66 81
Matična številka:	1461974000
Davčna številka:	SI95877835
Elektronski naslov:	las-vobjemusonca@rra-sp.si
Varen elektronski predal:	las-vobjemusonca@vep.si
Spletna stran:	http://www.rra-sp.si
Spletna stran LAS:	http://www.las-vobjemusonca.si
Ločen transakcijski račun LAS	SI56 1910 0001 0402 722.

RRA SEVERNE PRIMORSKE d.o.o. Nova Gorica je bila ustanovljena 7. 10. 1999 po Zakonu o gospodarskih družbah in kot pravna oseba zasebnega prava, deluje v javnem interesu z namenom pospeševanja lokalnega razvoja..

Ustanovitelji so: Občina Brda, Mestna občina Nova Gorica, Občina Miren-Kostanjevica, Občina Renče-Vogrsko, Občina Šempeter-Vrtojba, Občina Kana Iob Soči, Območna obrtno-podjetniška zbornica Nova Gorica in Gospodarska zbornica Slovenije.

Namen ustanovitve družbe je združiti vse lokalne, regijske, državne in mednarodne potencialne za boljši gospodarski, socialni, prostorski in okoljski razvoj regije. V skladu z namenom ustanovitve družba svojo dejavnost opravlja na nepridobiten način. To poslanstvo je v vseh letih delovanja uspešno opravljala.

Glavna dejavnost RRA je usmerjena v pripravo, usklajevanje in izvajanje regionalnega razvojnega programa (RRP), pripravo in izvajanje letnih izvedbenih načrtov RRP, poročanje in nadzor poteka izvajanja RRP, usklajevanje dela lokalnih razvojnih institucij, izvajanje lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost LEADER/CLLD, izvajanje svetovanj v okviru pospeševanja gospodarskega in skladnega regionalnega razvoja ter načrtovanje in izvajanje regionalnih shem. Dejavnost RRA SEVERNE PRIMORSKE d.o.o. Nova Gorica pokriva več tematskih področij: pospeševanje razvoja turizma in gospodarstva, razvoj podeželja, razvoj človeških virov, varstvo okolja in čezmejno sodelovanje.

V programskem obdobju 2007 – 2013 je bila RRA SEVERNE PRIMORSKE d.o.o. Nova Gorica izbrana za upravljalca LAS jugozahodnega dela Severne Primorske. V tem obdobju je uspešno izvedla pet javnih pozivov, na podlagi katerih se je izvedlo 33 projektov. Zaradi uspešnega dela tako upravljalca, kot tudi izvajalcev projektov, se LAS jugozahodnega dela Severne Primorske lahko pohvali z vsemi zelo uspešno izvedenimi projekti in s skoraj 100% porabo sredstev za izvajanje projektov ter sredstev za vodenje LAS. RRA je sama ali s partnerji preko LAS uspešno izvedla štiri projekte: Razvoj podjetništva na podeželju, Kupujmo goriško, Turistični vodnik po Goriški in Grozdenje mikro in malih podjetij in kmetijskih gospodarstev.

Tudi v programskem obdobju 2014-2020 je bila RRA SEVERNE PRIMORSKE d.o.o. Nova Gorica izbrana za upravljalca LAS V OBJEMU SONCA. V tem obdobju je uspešno izvedla štiri javne pozive za izbor operacij. Izvedlo se je 35 projektov (23 ESRR in 12 EKSRP) in 5 projektov sodelovanja LAS (2 ESRR in 3 EKSRP). S 40-imi projekti smo presegli uspešnost izvedbe projektov iz programskega obdobja 2007-2013.

RRA SEVERNE PRIMORSKE d.o.o. Nova Gorica razpolaga z ustreznimi prostorskimi pogoji. Sedež ima na naslovu Kromberk, Cesta 25. junija 1F, 5000 Nova Gorica, kjer ima v večletnem najemu (najemodajalec: CORPUS ARTIS d.o.o.) poslovne prostore v izmeri 146 m² (6 pisarn in sejno sobo) ter souporabo skupnih prostorov (hodnik, sanitarije in čajna kuhinja). Prostorji so klimatizirani, opremljeni s telefonsko, internetno, električno in računalniško instalacijo, pisarniško opremo in protivolnmnim alarmom. V najemu ima tudi parkirišče pred vhodom v najete prostore.

Pisarna LAS je ločena od ostalih pisarn in je opremljena z ustrezno pisarniško opremo: pohištvo, trije računalniki, multifunkcijsko napravo (tiskalnik, kopirni stroj, skener), telefonsko in internet omrežje, spletno stran, elektronski naslov,.... S tem je zagotovljena aktivna pisarna na območju LAS.

RRA SEVERNE PRIMORSKE d.o.o. Nova Gorica ima izkušnje z upravljanjem javnih sredstev, saj pridobiva prihodke za svoje delovanje iz sredstev ustanoviteljev (občinski proračuni), Evropskih in nacionalnih sredstev za izvajanje projektov in razvojnih programov (EU skladi, sredstva ministrstev). Financiranje družbe je glede na vire financiranja razpršeno, kar je v vseh letih delovanja družbe omogočalo, da se družba ni srečevala z likvidnostnimi težavami. Agencija tudi posluje pozitivno, kar dokazujejo vsakoletna letna poročila posredovana na AJ PES in ustanoviteljem.

RRA SEVERNE PRIMORSKE d.o.o. Nova Gorica razpolaga z ustreznim kadrom. Na agenciji je zaposlenih 10 oseb, vsi za nedoločen čas. Vsi zaposleni imajo najmanj visoko izobrazbo.

Na upravljanju LAS so v preteklem programskem obdobju delale tri stalno zaposlene osebe z visoko izobrazbo (Fabijana Medvešek – strokovna vodja LAS, Amelija Skomina in Nataša Jakopič). Za namen izvajanja upravljanja LAS bo vodilni partner s tem strokovnim kadrom zagotovil najmanj eno polno delovno moč na sklad za programsko obdobje do leta 2027, to je najmanj dve polni delovni moči. Za morebitna pravna vprašanja v zvezi z LAS bo RRA SEVERNE PRIMORSKE d.o.o. Nova Gorica koristila Odvetniško pisarno Polanc d.o.o. LAS ima delujočo svojo spletno stran www.las-vobjemusonca.si. Za upravljanje s spletno stranjo je izbrano podjetje Arctur d.o.o..

Za nakazilo finančnih sredstev v okviru LEADER/CLLD je vodilni partner za LAS zagotovil ločen transakcijski račun. Vzpostavljen ima ločen računovodski sistem ali ustrezne računovodske kode za vse transakcije, ki jih opravi za LAS ter zagotavlja preglednost svojega delovanja ter sledljivost in nadzor nad zakonito porabo javnih sredstev.

Vodilni partner LAS za izplačilo nepovratne javne podpore za upravljanje LAS vlaga zahteve za izplačilo na podlagi odločbe o odobritvi SLR v informacijski sistem sklada in sicer:

-za EKSRP za aktivnosti opravljene v obdobju od 1. oktobra do 31. marca se zahtevek vloži na ARSKTRP

-za ESRR za aktivnosti opravljene v obdobju od 1. aprila do 30. septembra se vloži zahtevek na MKRR do 15. oktobra.

V skladu POGODBO O NALOGAH VODILNEGA PARTNERJA PRI POGODBENEM PARTNERSTVU LAS V OBJEMU SONCA vodilni partner LAS za upravljanje LAS vlaga zahteve tudi na občine, članice LAS.

Iz zgoraj navedenega izhaja, da je RRA SEVERNE PRIMORSKE d.o.o. Nova Gorica kadrovsko, finančno in upravno sposobna voditi LAS tudi v obdobju do leta 2027, saj ima izkušnje z upravljanjem razvojnih programov in javnih sredstev in izpolnjuje vse druge zahtevane pogoje.

7.1.3 Naloge vodilnega partnerja, ki jih bo opravljal za LAS

Vodilni partner bo izvajal naloge za LAS v skladu z UREDBO o delovanju lokalnih akcijskih skupin in potrditvi strategij lokalnega razvoja za programsko obdobje do leta 2027, UREDBO

o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v obdobju 2023 – 2027 in drugimi predpisi, ki zavezujejo LAS ali vodilnega partnerja.

Vodilni partner opravlja naslednje naloge v zvezi z delovanjem LAS:

- organizira delovanje LAS, skrbi za dokumentacijo in arhiv LAS,
- zagotavlja LAS aktivno pisarno
- nudi organom LAS prostorsko, logistično, administrativno, strokovno in tehnično podporo, ki jo ti potrebujejo za svoje delovanje,
- na svojem poslovnem naslovu gostuje poslovni naslov LAS, tako da zagotavlja naslov za sprejem pošte za LAS, na katerem tudi sprejema pošto za LAS,
- zagotavlja varen elektronski predal za prejem elektronske pošte za LAS ter kvalificirano elektronsko potrdilo za oddajo vlog in zahtevkov,
- zagotavlja preglednost svojega delovanja za LAS ter sledljivost in nadzor nad zakonito porabo javnih sredstev,
- zagotavlja ločen transakcijski račun za LAS in ga upravlja,
- zagotavlja ločen računovodski sistem ali ustrezne računovodske kode za vse transakcije, opravljene v okviru transakcijskega računa za LAS,
- informira člane LAS o svojem delu,
- pripravi letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS in ju po prejetem mnenju nadzornega odbora LAS predloži v potrditev upravnemu odboru LAS,
- z upravnim odborom LAS sodeluje pri pripravi letnega načrta aktivnosti LAS in finančnega načrta LAS,
- pripravlja letne načrte aktivnosti in finančne načrte LAS in jih posreduje upravnemu odboru LAS v sprejem,
- pripravlja letne načrte aktivnosti za potrebe pridobivanja sredstev za delovanje LAS in za animacijo in jih pravočasno posreduje pristojnemu organu oziroma skladu,
- sodeluje pri pripravi in izvedbi prijave na razpis za izbor in potrditev Lokalnih akcijskih skupin,
- zagotavlja in ažurno upravlja spletno stran LAS, na kateri objavlja splošne akte in dokumente LAS, javne pozive LAS, rezultate javnih pozivov z informacijami o sofinanciranih operacijah in druge informacije, namenjene večji informiranosti subjektov, ki so bili izbrani na javnih pozivih LAS in
- zagotavlja javnosti delovanja LAS in opravlja dejavnosti stikov z javnostjo.

Vodilni partner opravlja sledeče naloge v zvezi s Strategijo lokalnega razvoja:

- sodeluje pri pripravi Strategije lokalnega razvoja in jo promovira,
- pripravlja in distribuira promocijsko gradivo, s katerim predstavlja Strategijo lokalnega razvoja,
- izvaja informiranje, animacijo in motivacijo prebivalcev ter drugih subjektov iz območja LAS, jih spodbuja k sodelovanju na javnih pozivih LAS in k drugim oblikam sodelovanja pri izvajanju Strategije lokalnega razvoja,
- zagotavlja informacije vsem zainteresiranim na območju LAS o delovanju LAS in o Strategiji lokalnega razvoja,
- zagotavlja vse potrebne informacije, potrebne za omogočanje spremljanja in vrednotenja Strategije lokalnega razvoja,

- predlaga upravnemu odboru LAS spremembo Strategije lokalnega razvoja, če oceni, da je to potrebno,
- pripravi letno poročilo o izvajanju Strategije lokalnega razvoja, kjer navede tudi podatke o doseganju ciljev Strategije in o izpolnjevanju obveznosti za preteklo leto, in ga posreduje pristojnemu skladu oziroma organu.

Vodilni partner opravlja sledeče naloge v zvezi z javnimi pozivi LAS:

- upoštevajoč splošne akte LAS in druge predpise pripravi javne pozive LAS in razpisno dokumentacijo,
- objavlja javne pozive LAS in razpisno dokumentacijo na spletni strani LAS ter obvestilo o tem po potrebi tudi v medijih,
- skrbi za izvedbo javnih pozivov LAS, za izdelavo s tem povezane dokumentacije,
- izvaja pregled administrativne popolnosti vlog, ki prispejo na javne pozive LAS,
- prijavitelje pozove na dopolnitev vloge, če je to potrebno,
- skrbi za nemoteno delovanje ocenjevalne komisije LAS,
- skrbi za tekoče izvajanje postopkov izbora operacij,
- predloži izbrane operacije v potrditev pristojnemu organu oziroma skladu.

Vodilni partner opravlja sledeče naloge v zvezi z izvajanjem operacij na območju LAS:

- skrbi za krepitev subjektov na območju LAS za razvoj in izvajanje operacij, vključno s spodbujanjem zmogljivosti njihovega upravljanja operacij, tako da jim nudi strokovno svetovanje in podporo pri pripravi, upravljanju in vodenju operacij,
- zbira ideje operacij, ki jih predlagajo člani LAS in drugi subjekti iz območja LAS, ter jih pomaga razvijati,
- pripravlja in vodi operacije LAS povezane s sodelovanjem LAS z drugimi Lokalnimi akcijskimi skupinami,
- pripravlja in vodi operacije LAS, ki so bile izbrane z neposredno potrditvijo upravnega odbora,
- spremlja izvajanje operacij, ki so bile izbrane na javnih pozivih LAS, kar zajema tudi spremljanje mejnikov in ciljev operacij, izvajanje nadzora nad njihovo izvedbo in financiranjem,
- informira izvajalce operacij o njihovih pravicah in obveznostih, vključno z obveznostmi po zadnjem izplačilu sredstev,
- izvaja nadzor nad izvajanjem operacij pred in po izplačilu sredstev,
- uredi dostop do informacijskih sistemov ustreznih skladov pred vlaganjem vlog in zahtevkov za izplačilo,
- zagotavlja posredovanje vlog in zahtevkov za izplačilo v skladu s pravili ustreznega sklada in
- pred posredovanjem zahtevkov ustreznemu skladu za povračilo stroškov preveri, če so upoštevana pravila označevanja, upravičenost stroškov in skladnost s Strategijo lokalnega razvoja ter operativnimi programi.

Vodilni partner opravlja tudi sledeče druge naloge:

- sodeluje z drugimi Lokalnimi akcijskimi skupinami,
- sodeluje z državnimi organi, revizijskimi in nadzornimi organi,
- pripravi seznam nalog iz točke 2.7.,
- opravlja druge naloge, določene v splošnih aktih LAS ali s sklepi organov LAS, ki so povezane z izvajanjem nalog po tej pogodbi ali z doseganjem namena LAS in

- opravlja druge naloge, določene v tej pogodbi, drugih splošnih aktih LAS ali v predpisih in naloge, ki se lahko naknadno določijo z dodatkom k tej pogodbi, ki postane njen sestavni del.

Vodilni partner za namen izvajanja prej naštetih nalog, to upravljanje, spremljanje in vrednotenje SLR ter njene animacije, vključno z olajševanjem izmenjav med deležniki, zagotavlja najmanj eno polno delovno moč na zadevni sklad, iz katerega se sofinancirajo operacije, za programsko obdobje do leta 2027 (izvajanje do leta 2029), po potrditvi Strategije lokalnega razvoja. Ker se operacije sofinancirajo iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), vodilni partner zagotavlja najmanj dve polni delovni moči (2 PDM) oz. najmanj dve polni zaposlitvi.

Vodilni partner zagotavlja zadostne lastne finančne vire, da lahko nemoteno opravlja in financira naloge LAS. Vodilni partner razpolaga z ustreznimi poslovnimi prostori in opremo na svojem sedežu ter zagotavlja aktivno pisarno na območju LAS ter zagotavlja ustrezno usposobljenost kadrov za izvajanje nalog po tej pogodbi. Vodilni partner zagotavlja tudi ločen računovodski sistem ali ustrezne računovodske kode za vse transakcije, opravljene v okviru transakcijskega računa za LAS ter preglednost delovanja LAS ter sledljivost in nadzor nad zakonito porabo javnih sredstev transparentnost postopkov in preprečevanje nasprotja interesov.

7.2 Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR

LAS V OBJEMU SONCA oz. vodilni partner LAS bo v programskem obdobju 2023-2027, v skladu z nalogami vodilnega partnerja LAS, navedenimi v tretjem odstavku 33. člena Uredbe 2021/1060/EU in v skladu z nalogami navedenimi v Uredbi CLLD 2023-2027, izvajal tudi spremljanje napredka pri doseganju ciljev SLR in vrednotenje izvajanja SLR. Spremljanje in vrednotenje bo prispevalo k izboljšanju kakovosti načrtovanja ter oceni uspešnosti in učinkovitosti samega izvajanja SLR.

LAS bo v sodelovanju z organi upravljanja vzpostavil sistem usklajenega izvajanja spremljanja in vrednotenja SLR. Z vzpostavljenim sistemom spremljanja in vrednotenja bo zagotovil vse potrebne informacije, potrebne za omogočanje spremljanja in vrednotenja programa.

Spremljanje in vrednotenje bo sestavni del izvajanja SLR in bo zagotavljalo pomembne in pravočasne povratne informacije za LAS, ki bo tako usmerjal izvajanje SLR v doseganje zastavljenih ciljev in s tem zagotavljal večjo uspešnost in učinkovitost SLR ter povezano s tem tudi uspešnost pristopa LEADER/CLLD.

LAS bo zagotavljal potrebne podatke ter finančne in človeške vire za izvajanje spremljanja in vrednotenja. Vrednotenje bo LAS opravil sam ali pa to prenesel na zunanega neodvisnega izvajalca.

Spremljanje SLR se bo izvajalo kot neprekinjen proces med izvajanjem programa z namenom preverjanja napredka pri izvajanju SLR. Izvajalo se spremljanje projektov. Narejen bo tudi pregled nad izvajanjem projektov tudi po izplačilu sredstev. Spremljalo se bo doseganje ciljev, kazalnikov oz. mejnikov z namenom, da se prilagodijo vsa morebitna odstopanja od opredeljenih ciljev.

Vrednotenje SLR bomo izvajali kot sistematično in objektivno oceno projekta, programa na vsebinski ravni, na ravni izvajanja in doseženih rezultatov. Z vrednotenjem bomo pridobili zanesljive in koristne informacije, ki jih bomo uporabili v procesu odločanja. Vse pridobljene informacije bodo tako prispevale k izboljšanju izvajanja SLR. Vrednotenje bo tako zagotavljalo odgovornost in preglednost, saj bo pokazalo ustreznost, uspešnost, učinkovitost, rezultate in vplive SLR.

Vrednotilo se bo tudi dodano vrednost pristopa LEADER/CLLD k nacionalnim/regionalnim in EU ciljem ter dodano vrednost pristopa LEADER/CLLD. Namen vrednotenja bo tako tudi spoznati, kaj pri samem pristopu deluje in kaj ne, izboljšati zasnovo in izvajanje pristopa, zagotoviti pravilno uporabo metode LEADER ter ozaveščati o dodani vrednosti pristopa LEADER/CLLD.

Tako bomo na povabilo MKGP, v skladu s sistemom vrednotenja SN SKP 2023-2027, izvedli vrednotenje da bi izboljšali kakovost zasnove in izvajanja strateškega načrta. Vrednotilo se bo uspešnost, učinkovitost, ustreznost in usklajenost SN 2023–2027 ter dodana vrednost LEADER (okoli leta 2028).

Vrednotenje v okviru pristopa LEADER/CLLD bo tako potekalo na dveh ravneh:

- na ravni SLR, ki ga izvaja LAS in
- na ravni posameznega programa zadevnih skladov (EKSRP in ESRR), ki ga izvaja zadevni organ upravljanja.

Zaradi tega je sestavni del te SLR tudi načrt vrednotenja, ki omogoča sistematično načrtovanje vrednotenja skozi celotno programsko obdobje.

Načrt vrednotenja SLR na lokalni ravni vsebuje naslednje tematike:

1. teme in aktivnosti vrednotenja,
2. sistem zagotavljanja podatkov,
3. terminski načrt vrednotenja,
4. uporabljeni viri podatkov,
5. načini obveščanja javnosti o rezultatih vrednotenij in
6. mehanizmi za spremljanje uporabe rezultatov vrednotenja.

Spremljanje in vrednotenje SLR sta opredeljena že tudi v sami Pogodbi o ustanovitvi in delovanju pogodbenega partnerstva LAS V OBJEMU SONCA v programskem obdobju 2023-2027. Vodilni partner LAS – RRA SEVERNE PRIMORSKE d.o.o. Nova Gorica je že v mesecu januarju 2023 vzpostavil prenovljeno spletno stran www.las-vobjemusonca.si, kjer redno objavlja novice in besedila in preko katere je možno spremljanje delovanja LAS z vidika javnosti.

7.2.1 Teme in aktivnosti vrednotenja

Na lokalni ravni se bo vrednotenje nanašalo prednostno na ustreznost in uspešnost izvajanja SLR. Vrednotenje učinkovitosti in vpliva pa bodo prevzeli organi upravljanja zadevnih skladov.

Pri spremljanju in vrednotenju izvajanja SLR bomo zasledovali kazalnike, določene z uredbo CLLD oz. kazalnike, ki smo jih opredelili za sleditev znotraj posameznega ukrepa. Ti nam bodo merilo uspešnosti doseganja s strategijo zadanih ciljev in s tem tudi same SLR.

Poleg tega se bo spremljalo tudi dodana vrednosti in trajnost zaključenih projektov. V skladu z metodologijo organov upravljanja se bo vmesno in ob koncu programskega obdobja izdelalo pregled napredka lokalnega območja, ki ga je omogočilo izvajanje SLR ter predlagalo usmeritve/ukrepe za naprej.

LAS lahko pristopi tudi k specifičnim temam vrednotenja, kot so dodana vrednost izvajanja pristopa LEADER/CLLD na ravni LAS, upravljanje, ciljne skupine, partnersko sodelovanje, inovativnost, ipd. Kot zanimivo primer za vrednotenje smatramo tudi pregled upravičencev, ki se bodo prijavili na javni poziv za izbor projektov ali pa pregled tematik, ki so bile prijavljene na javni poziv za izbor projektov. Za morebitne specifične teme se LAS odloči sproti glede na ugotovljene potrebe.

7.2.2 Sistem zagotavljanja podatkov

Za LAS bo vso dokumentacijo v zvezi s postopki spremljanja in vrednotenja SLR, projektov in delovanja partnerstva hranil vodilni partner LAS na svojem poslovnem naslovu. Dokumentacija, ki se navezuje na vrednotenje delovanja LAS bo vodena ločeno od dokumentacije, ki se navezuje na projekte v izvajanju in izvedene projekte.

Sistem zbiranja podatkov za namene spremljanja in vrednotenja bo zagotovljen iz več virov. Osnovne podatke oz. informacije se bo črpalo že iz prijavnic projektov. Glavni vir pa nam bodo predstavljala poročila oz. zahtevki o izvedenih projektih, predvsem glede doseženih rezultatov oz. kazalnikov doseženih rezultatov, znotraj posameznih projektov ter poročila namenjena sledenju trajnosti izvedenih projektov.

Podatki bodo zagotovljeni tudi iz naslednjih virov, ki omogočajo spremljanje stanja na območju LAS:

- SURS – podatki o stanju na območju LAS, ki so dostopni na ravni naselij in občin,
- AJPes – letna poročila o poslovanju gospodarskih subjektov, podatki o gospodarskih subjektih, nosilcih registriranih dopolnilnih dejavnostih, idr.,
- Kmetijsko gozdarski zavod: podatki o stanju kmetijstva na območju LAS,
- Gospodarska zbornica in Območna obrtno-podjetniška zbornica: podatki o poslovanju gospodarskih subjektov, podjetnikov, obrtnikov, poročila o stanju obrtništva in podjetništva na območju LAS,
- Občine: podatki na področju okolja,...
- Drugi viri: strategije, študije na lokalni, regionalni ali nacionalni ravni, druga poročila javnih institucij s področij, ki zadevajo območje LAS ali področje tematik, ki jih naslavlja LAS, izvedeni popisi, monitoringi stanja okolja, idr.

Skladno s potrebami bomo podatke zagotavljali tudi na osnovi izvedbe lastnih anket, lastnih analiz ali drugih oblik zagotavljanja podatkov (npr. fokusnih skupin, delavnic z upravičenci ipd.).

7.2.3 Terminski načrt vrednotenja

Terminski okvir spremljanja in vrednotenja SLR sledi vsem ključnim dokumentom za izvajanje programa CLLD:

- sprotno spremljanje izvajanja SLR v času izvajanja projektov,
- ob zaključku izvajanja projektov, ob oddaji zahtevkov v e-sistem zadevnega sklada,
- ob mejnikih,
- ob zaključku programskega obdobja.

Terminski načrt bomo prilagodili obveznostim poročanja organom upravljanja oz. metodologiji organov upravljanja ter uskladili z Uredbo CLLD. Pomembno je, da se priprava podatkov (spremljanje, vrednotenje) začne pravočasno, da se lahko v roku poroča organom upravljanja.

Tabela 11: Pregled pomembnih aktivnosti in datumov za ustrezno izvajanje SLR

Aktivnost/leto	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Upravljanje LAS: usposabljanje osebja; aktivnosti, vezane na odnose z javnostjo, promocijo LAS, mreženje, skrb za informiranost, redne objave na spletni strani LAS, drugih medijih; sodelovanje z organi, idr. Dokazilo: poročilo o opravljenih nalogah	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Animacija območja LAS, zagotavljanje informacij zainteresiranim prebivalcem na območju LAS, krepitev zmogljivosti lokalnih akterjev; spodbujanje izvajanja projektov ter pomoč potencialnim upravičencem pri pripravi projektov, informiranost upravičencev, širjenje rezultatov in dosežkov izvedenih projektov, redne objave na spletni strani LAS, drugih medijih idr. Dokazilo: poročilo o opravljenih nalogah	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Priprava izbirnega postopka za izbor projektov, priprava meril ter internih dokumentov LAS Dokazilo: Poročilo, objavljeni interni dokumenti na spletni strani LAS	✓					
Priprava in objava javnega poziva za izbor projektov, zbiranje, ocenjevanje in izbor projektov Dokazilo: Poročilo, objavljen javni poziv za izbor projektov, objavljeni rezultati izbora projektov na LAS, zapisniki sej organa odločanja LAS, objave na spletni strani LAS	✓ Objavljen javni poziv za izbor projektov za ESRR	✓ Objavljen javni poziv za izbor projektov za EKSRRP	✓ Objavljen javni poziv za izbor projektov za ESRR in EKSRRP, preostanek sredstev	✓ Objavljen javni poziv za izbor projektov za ESRR in EKSRRP, preostanek sredstev		
Vlaganje vlog projektov posameznega sklada Dokazilo: informacije o vloženih vlogah na ARSKTRP/ MKRR	✓	✓	✓	✓	✓	
Izvajanje projektov, potrjenih na AKTRP/MGRT, finančno in vsebinsko spremljanje projektov, priprava zahtevkov in vnos doseženih rezultatov v informacijski sistem zadevnega sklada		✓	✓	✓	✓	✓

Dokazilo: Poročilo o spremljanju izvajanja projektov, informacija o vloženih zahtevkih za izplačilo za projekte, doseganje mejnikov, kazalnikov						
Vmesno vrednotenje:		✓		✓		
Končni rezultati SLR (končno vrednotenje)						✓
Spremembe SLR	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Poročanje organom LAS

Poročila o spremljanju doseganja kazalnikov in s tem uresničevanja ciljev SLR se bodo vsakoletno obravnavala tudi na organih LAS.

V programskem obdobju bomo spremljali in vrednotili izvajanje SLR, izvedenih projektov kot tudi uspešnost delovanja lokalnega partnerstva. Spremljanje in vrednotenje se bo pripravilo v skladu z metodologijo organov upravljanja.

LAS bo na podlagi morebitnih odstopanj pri izvajanju strategije ter doseganju kazalnikov sprejel ustrezne ukrepe.

Poročanje za evidence LAS

Poročila o spremljanju zagotavljanja trajnosti izvedenih projektov se bodo hranila v arhivu LAS in po potrebi obravnavala na organih LAS.

7.2.4 Uporabljeni viri podatkov

Potrebni finančni viri za izvajanje aktivnosti spremljanja in vrednotenja se bodo zagotavljali iz sredstev, ki so predvidena za upravljanje, spremljanje in vrednotenje strategije ter njene animacije, kot jih predvideva 33. člen Uredbe CLLD.

Človeške vire bo izmed svojih strokovnih sodelavcev zagotavljal vodilni partner LAS, ki bo po potrebi poskrbel tudi za dodatne zunanje človeške vire. Aktivnosti vezane na zagotavljanje podatkov za letno poročanje OU se bodo izvajale s človeškimi viri, ki jih bo zagotovil vodilni partner skupaj s člani LAS. LAS se bo odločil ali zadošča samovrednotenje opravljeno z notranjimi strokovnimi delavci ali pa se bodo po potrebi vključili zunanji strokovnjaki. Lahko pa vrednotenje v celoti izvedejo zunanji izvajalci.

LAS oziroma vodilni partner bo zagotavljal ustrezno računalniško podporo za shranjevanje in obdelavo podatkov spremljanja in vrednotenja.

7.2.5 Načini obveščanja javnosti o rezultatih vrednotenj

Obveščanje javnosti je pomembna naloga LAS, saj gre za povečanje prepoznavnosti dosežkov v lokalnem razvoju, kot tudi transparentnosti delovanja LAS. Zagotavljanje informacij o rezultatih vrednotenj je prav tako ena od pomembnih aktivnosti v sklopu informiranja in obveščanja.

LAS se bo, glede na pridobljene izkušnje in možnosti, odločal o izbiri načinov obveščanja.

Obveščanje bo izvajal na naslednje načine:

- na sejah organov LAS (Skupščina, Upravni odbor, Nadzorni odbor),
- elektronsko posredovanje organom upravljanja,
- preko spletne strani LAS (www.las-vobjemusonca.si),
- na strokovnih dogodkih in srečanjih,
- na javnih predstavitvah,
- na novinarskih konferencah,
- s podajanjem izjav za javnost, prispevki v medijih (lokalni časopisi, lokalni radio, ...).

Na ta način bodo obveščene različne ciljne skupine:

- člani LAS (Skupščina, Upravni odbor, Nadzorni odbor),
- organi upravljanja,
- upravičenci in potencialni projektov v izvajanju,
- LAS-i iz drugih območij ter strokovna in širša javnost.

7.2.6 Mehanizmi za spremljanje uporabe rezultatov vrednotenja

Vrednotenje SLR nam bo omogočalo izboljšati izvajanje obstoječe SLR.

Uporaba rezultatov vrednotenja bo lahko podlaga za spremembe SLR, ki bi izhajale iz spremenjenih okoliščin na območju LAS in bi vplivale na doseganje ciljev LAS, zastavljenih v SLR. Lahko pa pomenijo zgolj kontrolo uravnoteženega izvajanja ukrepov SLR in pripomorejo k odločitvi, v katere ukrepe je potrebno usmerjati več pozornosti, da bodo rezultati doprinesli k napredku celotne SLR. Mehanizem za uporabo rezultatov vrednotenja in morebitno potrebno ukrepanje bo zagotavljal Upravni odbor LAS, ki bo seznanjen z rezultati vrednotenja ter obravnaval potrebno ukrepanje.

Vodilni partner bo zagotavljal informacije Upravnemu odboru LAS, LAS pa poročal organom upravljanja glede izvajanja dogovorjenih ukrepov.

Sistem spremljanja in vrednotenja bo vplival tudi na povečanje znanja in izkušenj tako vodilnega partnerja LAS kot tudi članov LAS, ki bodo na podlagi spremljanja rezultatov sproti obveščeni o napredovanju izvajanja SLR ter o napredkih oziroma pomanjkljivostih pri njenem izvajanju. Na podlagi izsledkov spremljanja in vrednotenja SLR bo vodilni partner, tako v okviru različnih dogodkov, kot tudi na individualni ravni, članom LAS podajal navodila in priporočila za izboljšanje izvajanja projektov, ki vplivajo na uspešno izvajanje SLR. V toku tega procesa bodo tako člani LAS pridobili dodatna znanja in izkušnje na področju izvajanja SLR, ki jim bodo služila pri nadaljnjem delu na področju projektov LAS. Spremljanje in vrednotenje bo služilo tudi vodilnemu partnerju LAS pri pripravi SLR za naslednje programsko obdobje, saj bo lahko v praksi apliciral pridobljena znanja in izkušnje na pripravo nove strategije. Na tej točki je velikega pomena tudi javnost. S predstavitvijo rezultatov spremljanja in vrednotenja izvajanja SLR bomo namreč javnost seznanjali z njeno uspešnostjo ter z učinkovitostjo porabe javnih sredstev, kar bo ob dobrih rezultatih pomenilo povečanje tako ugleda LAS kot tudi razpoložljivih evropskih mehanizmov.

7.3 Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS

Lokalno partnerstvo LAS V OBJEMU SONCA je bilo ustanovljeno dne 20. 2. 2023 s podpisom Pogodbe o ustanovitvi in delovanju pogodbenega partnerstva Lokalne akcijske skupine LAS V OBJEMU SONCA. V lokalno partnerstvo LAS je do dneva podpisa Pogodbe pristopilo 66 članov (ustanovni člani), ki so predstavniki javnega (25 članov), ekonomskega (19 članov) in civilnega sektorja (54 članov).

Za skupno aktivno načrtovanje in odločanje o lastnem razvoju po pristopu »od spodaj navzgor«, to je za uresničevanje lokalnih razvojnih potreb in doseganje zastavljenih ciljev do leta 2027, je v LAS pristopilo 66 ustanovnih članov in sicer:

- 18 predstavnikov javnega sektorja,
- 21 predstavnikov ekonomskega sektorja in
- 27 predstavnikov civilnega sektorja.

Organi LAS so:

- skupščina,
- upravni odbor,
- predsednica oz. predsednik (v nadaljevanju predsednik),
- podpredsednica oziroma podpredsednik (v nadaljevanju podpredsednik),
- nadzorni odbor,
- ocenjevalna komisija.

Odločanje organov LAS:

V kolikor ni določeno drugače, kolektivni organi LAS lahko odločajo, če je prisotnih več kot polovica članov organa, odločitve pa sprejemajo z navadno večino prisotnih članov. Vsak član kolektivnega organa LAS ima pri glasovanju en glas.

Člana, ki je pravna oseba, na sejah organov zastopa njegov zakoniti zastopnik. Člana kolektivnega organa, ki je pravna oseba, razen člana ocenjevalne komisije, lahko na seji organa zastopa tudi pooblaščenec. Pooblaščenec lahko zastopa člana, če iz pristopne izjave za članstvo v LAS izhaja, kdo je tista fizična oseba, ki zastopa člana v organih LAS. Na seji skupščine LAS lahko člana LAS zastopa tudi drug pooblaščenec, ki pred začetkom seje predsedniku LAS predloži pisno pooblastilo.

V skladu z členom 31.2 (b) Uredbe 2021/1060/EU se upošteva določbo, da »...nobena posamezna interesna skupina ne nadzoruje odločanja«. Na ravni odločanja v LAS niti javni organi oz. javni sektor, niti katera koli posamezna interesna skupina nima več kot 49 % glasov. V ta namen se pri evidentiranju glasov na Skupščini in na seji Upravnega odbora vedno preveri, iz katerega sektorja je posamezen član. V kolikor se ugotovi, da je predstavnikov enega sektorja več kot 49%, in bi torej imeli pri odločanju več kot 49% glasov od skupnega števila prisotnih članov, se njihovi glasovi pomnožijo z določenim ponderjem, ki je manjši od 1. Ponder ni fiksni, ampak se sproti izračuna pred vsakim glasovanjem. Velikost ponderja se določi – izračuna tako, da bodo člani tega sektorja imeli po zmnožku skupaj pri odločanju največ 49% glasov. Njihovi glasovi se torej porazdelijo med to kvoto na ta način, da se po izvedbi glasovanja njihovi glasovi preštejejo (posebej glasovi ZA in posebej PROTI) in pomnožijo z vsakokrat vnaprej izračunanim ponderjem. Na ta način se razlika nad 49% glasov ne upošteva in tako zagotavljanja določila 31.2 (b) Uredbe 2021/1060/EU.

Prav tako se pri odločanju o projektih upošteva določbo člena 34, 3 (b) člena. Z izračunanim ponderjem zagotavljamo, da pri odločitvi o izbiri projektov najmanj 50 % glasov prispevajo člani, ki niso javni organi.

Ker je Upravni odbor organ odločanja LAS, torej organ, ki odloča o izboru projektov, se pri evidentiranju glasov na seji Upravnega odbora preveri, iz katerega sektorja je posamezen član. V kolikor se ugotovi, da bi predstavniki članov, ki niso javni organi (predstavniki ekonomskega in civilnega sektorja) prispevali manj kot 50% glasov ali 50% glasov, se izračuna ponder, s katerim bi imeli ti predstavniki najmanj 50 % glasov od skupnega števila prisotnih članov.

Upošteva se tudi preprečevanje nasprotja interesov, kot je opredeljeno v Zakonu o integriteti in preprečevanju korupcije (Uradni list RS, št. 69/11 – uradno prečiščeno besedilo, 158/20 in 3/22 – ZDeb), kjer se opredeljuje tudi nezdružljivost opravljanja funkcije ter transparentnost. LAS pri svojem delovanju uporablja predvsem določbe 37. in 38. člena ZIntPK.

Član kolektivnega organa LAS ne more glasovati, kadar se odloča o položaju, pravici ali obveznosti tega člana ali osebe, ki ga je pooblastila za zastopanje v tem organu, ali kadar bi z glasovanjem kako drugače prišlo do navzkrižja interesov. Predsednik, podpredsednik in člani kolektivnih organov LAS se pri svojem delovanju izogibajo navzkrižju interesov in se izločijo iz vseh faz odločanja o sklenitvi in izvedbi postopkov ali poslov, s katerim bi lahko prišlo do navzkrižja interesov.

Nasprotje interesov predstavljajo okoliščine, v katerih interes člana vpliva ali ustvarja videz, da vpliva na nepristransko in objektivno opravljanje njegovih nalog. Interes člana LAS pomeni premoženjsko ali nepremoženjsko korist zanj, za njegove družinske člane in za druge fizične ali pravne osebe, s katerimi ima ali je imel on ali njegov družinski član osebne, poslovne ali politične stike. Podrobneje je izogibanje nasprotju interesov opredeljeno v 10. in 11. členu Pogodbe o ustanovitvi in delovanju pogodbenega partnerstva Lokalne akcijske skupine LAS V OBJEMU SONCA.

7.3.1 Skupščina LAS V OBJEMU SONCA (v nadaljevanju: Skupščina)

Skupščina je najvišji organ LAS in jo sestavljajo vsí člani lokalnega partnerstva.

Člani LAS so lahko:

- pravna oseba, ki ima sedež, registrirano izpostavo, podružnico, organizacijsko enoto oz. poslovno enoto na območju LAS,
- pravna oseba javnega prava, ki deluje na območju LAS,
- pravna oseba zasebnega prava v javnem interesu, ki deluje na območju LAS,
- nevladna organizacija v javnem interesu, ki deluje na območju LAS,
- polnoletna fizična oseba, ki ima stalno bivališče na območju LAS.

Člani LAS so ustanovitelji, podpisniki Pogodbe o ustanovitvi in delovanju pogodbenega partnerstva LAS V objemu sonca in osebe, ki naknadno pristopijo k tej pogodbi in s tem postanejo družbeniki LAS. K tej pogodbi lahko kadarkoli naknadno pristopi oseba, ki izpolnjuje pogoje po prejšnjem odstavku.

Poziv za včlanitev v LAS je stalno odprt in objavljen na spletni strani LAS www.las-vobjemusonca.si.

Skupščina se sestaja na rednih in izrednih sejah. Skupščino skliče predsednik LAS glede na potrebe LAS, najmanj pa enkrat letno.

Skupščina ima naslednje naloge in odgovornosti:

- se seznani z letnim načrtom aktivnosti in finančnim načrtom LAS, ki ga potrdi upravni odbor,
- na predlog upravnega odbora potrdi letni načrt aktivnosti in finančni načrt LAS,
- na predlog upravnega odbora odloča o spremembah te pogodbe,
- sprejema splošne akte LAS in njihove spremembe, če za to ni pristojen drug organ,
- sodeluje pri pripravi SLR in jo potrdi na predlog upravnega odbora,
- na predlog upravnega odbora potrdi spremembe SLR,
- izmed članov LAS izvoli člane upravnega in nadzornega odbora,
- na predlog upravnega odbora LAS potrdi imenovanje predsednika LAS, nato podpredsednika LAS, ki sta istočasno tudi predsednik in podpredsednik upravnega odbora,

- razreši predsednika, podpredsednika, člane upravnega odbora in nadzornega odbora, če ti delujejo v nasprotju s to pogodbo, splošnimi akti LAS, sklepi organov LAS ali v nasprotju z nameni in interesi LAS,
- lahko razreši člana upravnega odbora in člana nadzornega odbora, če se ta v obdobju dveh let ne udeleži več kot polovice sej upravnega oz. nadzornega odbora,
- dokončno odloča o izključitvi člana iz LAS,
- na predlog upravnega odbora potrdi vodilnega partnerja LAS,
- daje upravnemu odboru in predsedniku navodila za delo,
- odloča o obliki, načinu in višini prispevkov članov LAS,
- odloča o višini sejin organov LAS,
- dokončno odloča o pritožbah zoper sklepe drugih organov, ki jih prizadeti lahko vloži v 15 dneh od vročitve sklepa oz. od kar je izvedel ali bi lahko izvedel za sklep organa,
- dokončno odloča o obstoju nasprotja interesov iz petega odstavka 11. člena,
- odloča o drugih zadevah, določenih s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in o najpomembnejših zadevah za LAS.

7.3.2 Upravni odbor LAS V OBJEMU SONCA (v nadaljevanju: Upravni odbor)

Upravni odbor oz. organ upravljanja je organ odločanja in najvišji izvršilni organ LAS. Za svoje delo je odgovoren skupščini LAS.

Upravni odbor šteje enajst članov. Sestavljajo ga predstavniki vseh treh sektorjev:

- pet predstavnikov javnega sektorja (občine, krajevne skupnosti, javni zavodi, javne agencije, javni skladi in druge osebe javnega prava),
- trije predstavniki ekonomskega sektorja (gospodarske družbe, samostojni podjetniki posamezniki, zadruga, gospodarska interesna združenja, kmetje, ki opravljajo tržno dejavnost in druge pravne osebe zasebnega prava, ki so ustanovljene za namene ustvarjanja ali delitve dobička),
- trije predstavniki civilnega sektorja (nevladne organizacije, društva, zveze društev, zasebni zavodi, katerih ustanoviteljice niso pravne osebe iz prve alineje tega odstavka, ustanove in druge nevladne organizacije oziroma pravne osebe zasebnega prava, ki niso ustanovljene za namene ustvarjanja ali delitve dobička, kmetje, ki ne opravljajo dejavnosti na trgu ter polnoletni posamezniki).

Člane upravnega odbora oz. organa upravljanja LAS voli in razrešuje skupščina LAS. Člani upravnega odbora LAS se izvolijo za 4-letno mandatno obdobje in so lahko po izteku mandata ponovno izvoljeni.

Na Ustanovni skupščini LAS, dne 20. 2. 2023 je bilo v Upravni odbor izvoljenih pet žensk in šest moških.

Pri sestavi članov upravnega odbora se poskuša upoštevati enakomerna teritorialna zastopanost, spolna uravnoteženost članov ter zastopanost mladih do 29. leta starosti.

Mandat članov upravnega odbora je štiri leta, po poteku katerih je lahko ista oseba ponovno izvoljena ali imenovana na to mesto. Mandat člana upravnega odbora preneha, če ta oseba ali pravna oseba, ki jo je pooblastila za zastopanje v teh organih, preneha biti član LAS.

Če predčasno preneha mandat članu upravnega odbora, skupščina izvoli novega člana za preostanek mandatnega obdobja prejšnjega člana.

Upravni odbor ima sledeče naloge in odgovornosti:

- skrbi za učinkovito delovanje LAS, njeno plačilno sposobnost in usklajenost postopkov LAS z veljavno zakonodajo, kar zajema tudi ugotavljanje in preprečevanje tveganj, ki ogrožajo delovanje LAS,
- izmed sebe imenuje predsednika in podpredsednika upravnega odbora in da izbor v potrditev skupščini,
- daje predsedniku navodila za delovanje,
- predlaga predsedniku LAS sklic skupščine LAS,
- skrbi za izvajanje sklepov skupščine LAS,
- se glede svojih odločitev posvetuje z drugimi člani LAS,
- obravnava in sprejme predlog SLR in ga da v potrditev skupščini LAS,
- skrbi za izvajanje SLR,
- obravnava in sprejme predlog spremembe SLR ter ga da v potrditev skupščini LAS,
- z vodilnim partnerjem sodeluje pri pripravi letnega načrta aktivnosti LAS in finančnega načrta LAS,
- sprejme letni načrt aktivnosti LAS in finančni načrt LAS ter ga po prejetem soglasju nadzornega odbora da v potrditev skupščini LAS,
- po prejetem mnenju nadzornega odbora potrdi letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS, ki ju pripravi vodilni partner,
- seznani skupščino LAS s potrjenim poročilom o delu in finančnim poročilom LAS,
- sprejme odločitve, potrebne za izvajanje SLR, kar zajema tudi vzpostavitev sistema njenega spremljanja in vrednotenja,
- obravnava poročilo o evalvaciji doseganja rezultatov/kazalnikov SLR,
- pripravi splošni akt LAS, v katerem opredeli način izvedbe javnih pozivov LAS, nediskriminatoren in pregleden postopek izbora operacij za financiranje in nepristranska merila za izbor operacij in ga da v potrditev skupščini,
- z vodilnim partnerjem sodeluje pri pripravi vsebine javnih pozivov za izbor operacij za izvajanje SLR,
- odloča o objavi javnih pozivov za izbor operacij za izvajanje SLR,
- imenuje člane in nadomestne člane ocenjevalne komisije za izbor operacij,
- se seznani s poročilom ocenjevalne komisije in preveri pravilnost postopka ocenjevanja,
- na podlagi poročila ocenjevalne komisije izbere in potrdi operacije ali zavrne oziroma zavrže operacije in izda sklep o financiranju posamezne operacije. Če upravni odbor ugotovi, da je poročilo ocenjevalne komisije pomanjkljivo ali nepravilno, mora ocenjevalno komisijo pozvati, da poročilo dopolni oziroma ponovno izvede ocenjevanje,
- predlaga in izbere projekte, ki jih bo izvajal LAS,
- izvaja evalvacijo rezultatov izbranih operacij za financiranje,
- izmed članov LAS izbere vodilnega partnerja LAS in da izbor v potrditev skupščini,
- določi besedilo oz. pripravi pogodbo z vodilnim partnerjem LAS,
- po potrebi imenuje delovna telesa, za učinkovito izvajanje SLR,
- se seznani z izstopom člana,
- odloča o izključitvi člana iz LAS,
- predlaga uvedbo in višino članarine za člane LAS in jo posreduje v potrditev skupščini LAS,
- sprejema odločitve o vključevanju in sodelovanju z drugimi sorodnimi organizacijami in operacijah sodelovanja LAS,
- zagotavlja informiranje članstva ter promocijo LAS in razvoja podeželja;
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, ter naloge, ki mu jih naloži skupščina.

7.3.3 Predsednik / podpredsednik LAS

Upravni odbor vodi predsednik LAS, ki je hkrati tudi predsednik upravnega odbora in skupščine LAS. Predsednik in oba podpredsednika so člani upravnega odbora po svoji funkciji, pri čemer velja pravilo, da če je predsednik upravnega odbora LAS izvoljen izmed predstavnikov javnega sektorja, se podpredsednika izvolita izmed predstavnikov ekonomskega in civilnega sektorja in obratno.

Predsednik in oba podpredsednika se upoštevata v seštevek predstavnikov sektorja, ki mu pripadata. Predsednik LAS je izvoljen za 4-letno mandatno obdobje in je lahko po izteku mandata ponovno izvoljen.

Predsednik ima sledeče naloge in odgovornosti:

- samostojno in neomejeno predstavlja in zastopa LAS,
- podpisuje pogodbe in druge dokumente ter listine v imenu LAS,
- sklicuje in vodi seje upravnega odbora LAS,
- skrbi za izvajanje sklepov upravnega odbora,
- sklicuje in vodi seje skupščine LAS,
- skrbi za izvajanje sklepov skupščine LAS,
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži upravni odbor ali skupščina.

Predsednik svoje delo opravlja v skladu z navodili skupščine in upravnega odbora. Za svoje delo je predsednik LAS odgovoren skupščini in upravnemu odboru. V času njegove odsotnosti ali zadržanosti opravlja njegovo funkcijo en podpredsednik, ki ga za posamezno nalogo določi predsednik.

7.3.4 Podpredsednik LAS

LAS ima dva podpredsednika. Podpredsednika opravljata naloge predsednika in imata vse njegove pristojnosti v primeru, če je predsednik odsoten, nedosegljiv, nezmožen za delo, če predsedniku predčasno preneha mandat ali če ju predsednik pooblasti za opravljanje svojih pristojnosti ali nalog.

Podpredsednika in predsednik morajo biti predstavniki različnih sektorjev.

Za svoje delo sta podpredsednika odgovorna skupščini, upravnemu odboru in predsedniku. Člani upravnega odbora na prvi seji izmed sebe imenujejo dva podpredsednika upravnega odbora. Podpredsednika potrdi skupščina z javnim glasovanjem.

Podpredsednika LAS sta izvoljena za 4-letno mandatno obdobje in sta lahko po izteku mandata ponovno izvoljena.

7.3.5 Nadzorni odbor LAS

Nadzorni odbor je nadzorni organ LAS in šteje tri člane. Sestavljajo ga:

- en predstavnik javnega sektorja,
- en predstavnik ekonomskega sektorja,
- en predstavnik civilnega sektorja.

Člane nadzornega odbora LAS voli in razrešuje skupščina LAS. Člani nadzornega odbora LAS se izvolijo za 4-letno mandatno obdobje in so lahko po izteku mandata ponovno izvoljeni. Za svoje delo je nadzorni odbor odgovoren skupščini LAS.

Član nadzornega odbora ne more biti ista oseba, ki je član upravnega odbora ali ocenjevalne komisije, oseba, ki opravlja finančno-računovodske posle za LAS in oseba, ki opravlja delo pri vodilnem partnerju. Član nadzornega odbora ne more biti tudi katerakoli druga oseba, če bi v takem primeru lahko prišlo do navzkrižja interesov.

Nadzorni odbor ima sledeče naloge in odgovornosti:

- nadzira delo predsednika, podpredsednikov in upravnega odbora,
- nadzira delo vodilnega partnerja,
- nadzira gospodarnost in zakonitost poslovanja LAS ter izvajanje SLR,

- nadzira finančno in materialno poslovanje LAS,
- na zahtevo predsednika ali upravnega odbora poda oceno o pravilnosti ali gospodarnosti posameznega posla LAS ali delovanja vodilnega partnerja,
- najmanj enkrat letno o svojem delu poroča skupščini,
- pred potrditvijo letnega poročila o delu in finančnega poročila LAS, poda upravnemu odboru svoje mnenje o obeh poročilih,
- daje upravnemu odboru soglasje k letnemu načrtu aktivnosti LAS in finančnemu načrtu LAS,
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi.

7.3.6 Ocenjevalna komisija

Ocenjevalna komisija pregleduje vsebinsko ustreznost oz. upravičenost prijav na javne pozive LAS, jih ocenjuje ter preverja zmožljivosti predlagateljev projekta za njihovo izvedbo. Ocenjevalna komisija za upravni odbor pripravi poročilo o pregledu prijav, v katerem določi oceno posameznega projekta. Na podlagi tega poročila Upravni odbor za vsako operacijo odloči ali se bo financirala.

Ocenjevalna komisija ima pet članov in dva nadomestna člana, ki jih imenuje upravni odbor izmed neodvisnih strokovnjakov, ki so lahko tudi člani LAS, in sicer s področja razvoja podeželja, regionalnega razvoja, strateškega in projektnega načrtovanja in podobno. Imenovanje članov se lahko opravi brez izvedbe javnega razpisa. Član ocenjevalne komisije ne more biti član upravnega odbora ali nadzornega odbora. Člani izmed sebe izvolijo predsednika ocenjevalne komisije. Mandat članov ocenjevalne komisije je vezan na vsakokratno objavljen javni poziv za izbor operacij za izvajanje SLR. Ista oseba je lahko ponovno imenovana na to mesto. Upravni odbor lahko razreši člana ocenjevalne komisije, če ta krši to pogodbo, druge splošne akte LAS, predpise ali sklepe organov LAS, če deluje nestrokovno, če ne deluje neodvisno ali če deluje v nasprotju z nameni in interesi LAS.

Član ocenjevalne komisije se takoj izloči iz pregledovanja in ocenjevanja prijav na javni razpis in ga nadomesti nadomestni član, kadar je zasebno ali poslovno povezan s prijaviteljem na javni razpis ali njegovim partnerjem v projektu, ali kadar bi iz drugih razlogov nastalo navzkrižje interesov.

Seje ocenjevalne komisije sklicuje vodilni partner, vodi pa jih predsednik ocenjevalne komisije. Za svoje delo je ocenjevalna komisija odgovorna upravnemu odboru.

8. Priloge SLR

- Priloga: osnovni podatki o LAS in finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po skladih
- Priloga: indikativna lista projekta sodelovanja LAS za sklad ESRR

Priloga: Osnovni podatki o LAS

Ime LAS		LAS V OBJEMU SONCA
Vključene občine	št. vključenih občin	št. 5
	ime vključenih občin	Mestna občina Nova Gorica, Občina Brda, Občina Miren-Kostanjevica, Občina Renče-Vogrsko, Občina Šempeter-Vrtojba
Prebivalstvo skupaj	Prebivalstvo na območju LAS. Pri izračunu te spremenljivke se uporabi metoda izračuna za kazalnik rezultata 38 iz Priloge I k uredbi o strateških načrtih (ne upošteva se št. preb. iz naselij z več kot 10.000 prebivalci).	št. 40.177
Financiranje iz več skladov	EKSRP	DA
	ESRR	DA
Vrste članov LAS	skupno število članov LAS	št. 66
	št. članov iz javnega sektorja	št. 18
	št. članov iz socialnega sektorja	št. 27
	št. članov iz ekonomskega sektorja	št. 21
Vrste članov v organih LAS (organ odločanja - ki potrjuje operacije: upravni odbor ali skupščina)	skupno število članov (upravni odbor ali skupščina)	št. 11
	št. članov iz javnega sektorja	št. 5
	št. članov iz socialnega sektorja	št. 3
	št. članov iz ekonomskega sektorja	št. 3
	št. članov po spolu (št. žensk)	št. 5
	št. članov po spolu (št. moških)	št. 6
	št. članov - mladih	št. 0

Kazalniki za sklad EKSRP (po letih)

[illegible]

Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih

Ime LAS	LAS V OBJEMU SONCA
Ime in naslov vodilnega partnerja LAS	RRA SEVERNE PRIMORSKE Regijska razvojna agencija d.o.o. Nova Gorica, Kromberk, Cesta 25. junija 1F, 5000 Nova Gorica

Razdelitev sredstev po posameznem skladu

Vrsta podpore	Sklad	Stopnja podpore	(EU + SLO) (v EUR)	(v %)
Podpora za izvajanje operacij	EKSRP	80	718.882,03	35,48%
	ESRR	80	740.158,73	36,52%
Podpora za dejavnosti sodelovanja in njihovo pripravo, izbranih v okviru strategije	EKSRP	80	162.115,64	8,00%
	ESRR	80	0,00	0,00%
Podpora za upravljanje, spremljanje in vrednotenje strategije ter njene animacije, vključno z olajševanjem izmenjav med deležniki	EKSRP	100	202.644,55	10,00%
	ESRR	100	202.644,55	10,00%
Skupaj			2.026.445,50	100,00%

Prispevek po posameznih skladih

Vir financiranja	EKSRP (EU + SLO) (v EUR)	ESRR (EU + SLO) (v EUR)	Skupaj (v EUR)
Prispevek sklada	1.083.642,22	942.803,28	2.026.445,50
Lastna soudeležba	316.357,78	257.196,72	573.554,50
Skupaj (v EUR)	1.400.000,00	1.200.000,00	2.600.000,00

Finančni načrt - razdelitev sredstev po skladih in vrstah podpore

Vrsta podpore	Sklad (EU + SLO)	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Podpora za izvajanje operacij	EKSRP	0,00	0,00	0,00	200.000,00	250.000,00	250.000,00	18.882,03
	ESRR	0,00	0,00	50.000,00	300.000,00	250.000,00	100.000,00	40.158,73
Podpora za dejavnosti sodelovanja in njihovo pripravo, izbranih v okviru strategije	EKSRP	0,00	0,00	30.000,00	40.000,00	60.000,00	32.115,64	0,00
	ESRR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Podpora za upravljanje, spremljanje in vrednotenje strategije ter njene animacije, vključno z olajševanjem izmenjav med deležniki	EKSRP	0,00	40.000,00	40.000,00	40.000,00	40.000,00	25.000,00	17.644,55
	ESRR	0,00	40.000,00	40.000,00	40.000,00	40.000,00	25.000,00	17.644,55
Skupaj		0,00	80.000,00	160.000,00	620.000,00	640.000,00	432.115,64	94.329,86

Skupaj
718.882,03
740.158,73
162.115,64
0,00
202.644,55
202.644,55
2.026.445,50